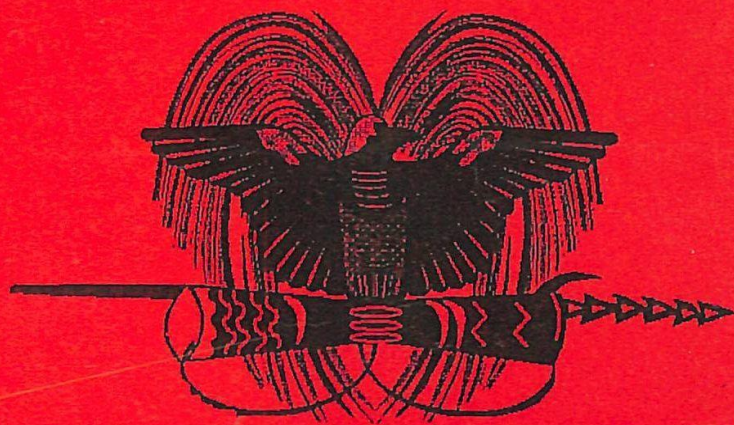

Pioniers van Nieuw Guinea

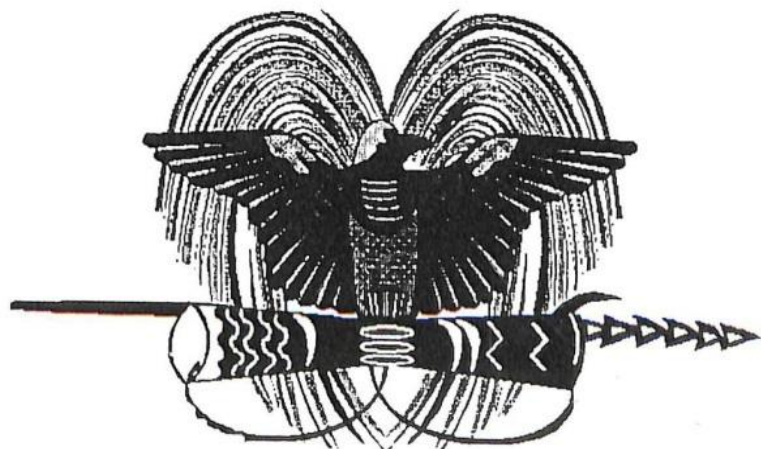
Door A.A. Koster

S-I-D
Stichting Indische Documenten
Poortenaarlaan 46
3431 RH Nieuwegein

Pioniers van Nieuw Guinea

MANUSCRIPT.

Door A.A. Koster

INLEIDING.

Als gevolg van de dé-kolonisatie, kreeg Nederland een groot probleem met het inpassen van een groot aantal zeer ervaren "Indische ambtenaren" en een nog groter aantal in "Indië gewortelden". Het was niet denkbeeldig dat de laatste categorie in Indonesië aan gevaren van vervolgingen bloot stonden. In dit verband werd dan ook logisch gedacht aan een opvang in Nederlandsch Nieuw Guinea. De kennis en de ervaring zou daarbij van groot nut zijn voor de Papoea bevolking. Nieuw Guinea is zoo groot en dun bevolkt dat zeker voor de in "Indië gewortelden" het tot hun toekomstige nieuw stamland kon worden gedacht. Op de volgende bladzijden ben ik begonnen met een korte beschrijving over het ontstaan van de Indische Nederlanders en het wel en wee van hun leven in Indië. Daarna heb ik getracht de sfeer en omstandigheden, waaronder de groep Deta-contractanten en anderen, die naar Nieuw Guinea gingen en hoe zij in het begin van de jaren 50 moesten werken en leven. Hoe men zolang had kunnen volhouden; onafgebroken werkzaam te zijn onder de meest ontoedige omstandigheden en ondanks allerlei tegenwerking, dan denk ik dat het te maken heeft met onze opvoeding, opleiding en ideaalisme. Men moet in dit stuk niet zien als een soort van verontschuldigen of poging om wie dan ook te "rechtvaardigen" of ook aan de schandpaal te nagelen. Het gebeurde allemaal tientallen jaren geleden, vele zaken zijn vervaagd en de scherpe kantjes zijn er van afgeslepen. Het zou te ver voeren om alles op te sommen, wat er in die periode tot aan de overdracht van Nieuw Guinea aan Indonesië is gedaan. Doch al deze zaken hoe belangrijk ook werden door de buitenwereld niet opgemerkt, doch deze niet geringe inspanning werd nimmer gewaardeerd. Wanneer Nieuw Guinea tijdens de soevereiniteitsoverdracht ook aan Indonesië werd overgedragen dan was men van alle ellende gevrijwaard. Nu is het voor hun (Indonesië) een enorme meevaller. Met dank aan alle Deta-jongens die mij hebben geholpen dit verslag te schrijven en realiseren en de hulp die ik van Chris NELWAN, Fred SNACKEY, Eugene Van ABKOUDE en Tenny DONKERS bij de adviezen en het uitwerken ervan heb mogen ontvangen, ook Joan SCIPIO voor het verzamelen van gegevens bij de jongens.

Het is begrijpelijk dat dit slechts een heel klein aantal korte biografische notities inzake de DETA-jongens bevat, daar het onmogelijk is hun allemaal te bereiken. Velen zijn er niet meer en anderen zijn over de wereld verspreid. Er is zover bekend ook nooit specifiek over geschreven, alleen die er deel aan hebben gehad weten nog het één en ander van. Het is nuttig dit neer te schrijven op verzoek van velen die daar geleefd en gewoond hebben, opdat men later wanneer de laatste der optimisten van toen (Deta-jongens en alle andere Nieuw Guinea-gangers) er niet meer zijn. Zo weet het nageslacht waarom indertijd hun ouders als voorouders een ideaal nastreefden die door de omstandigheden niet in vervullen is gegaan.

Het is ook de voornaamste reden om dit verslag te schrijven.

Leiden, 1994.

A.A.KOSTER.

INHOUD

Indo-Europeanen	blz 1
Repatrianten	blz 3
Nieuw Guinea	blz 5
Bestuur van Nieuw Guinea	blz 6
Kolonisten in Nieuw Guinea	blz 10
Nieuw guinea het beloofde land	blz 11
Vertrek naar Nieuw Guinea en tewerkstelling	blz 13
De DETA in de begin periode	blz 17
Voeding van de Deta-jongens	blz 21
Recreatie	blz 24
Het wel en wee in Nieuw Guinee	blz 26
Deta-jongens bedrogen	blz 31
Radio-omroep Nieuw Guinea (R.O.N.G.)	blz 33
Bezoek van Kamer-commissie-leden en Ministers	blz 38
DETA-groep uit Palembang	blz 40
Scholen en cursussen	blz 44
Nieuw Guinea repatrianten	blz 45
Korte biografische notities DETA-Jongens en andere Nieuw Guinea-gangers	blz 4-124
Diverse gegevens, rapporten	blz 125-131

INDO-EUROPEANEN.

In 1596 kwamen de eerste Nederlandsche Handelsschepen in de Indische wateren om handel te drijven. Men zag dat hier handel was te drijven met de inheemse bevolking in specerijen die in Europa veel geld kon opbrengen. Een paar handelsverenigingen hadden toen de hoofden bij elkaar gestoken. Er kwam de Verenigde Oost Indische Compagnie tot stand. In het Indisch archipel stichtten zij overal handelsposten. Deze posten werden door jonge Europese kooplieden, matrozen en militairen bevolkt. Jonge mannen verstoken van Europese vrouwen zochten daarom contact met vrouwen van dat land. En zo men kreeg verhoudingen of leefden in concubinaat, waaruit kinderen werden geboren. Hierdoor kreeg men ook gemengde huwelijken, tussen een Europeaan met een niet Europeaan. Een dergelijk huwelijk was wel niet verboden, doch de mannen mochten niet naar Nederland teruggaan, na eerst toestemming te hebben vraagd.

Uit niet gehuwde verhoudingen geboren kinderen konden door de vader worden geadopteerd. In 1848 stond men een huwelijk met een niet christen toe mits deze zich geheel aan de Europese wetgeving onderwierp. De adoptatie van natuurlijke kinderen verviel in 1867 en kon men de kinderen erkennen, ondanks deze erkenning werden deze afstammelingen niet vol als gerechtigde Nederlandsche burgers behandeld. Door de eeuwen heen zijn veel Europese mannen met Indonesische vrouwen gehuwd of leefden met ze in Concubinaat. De kinderen uit deze verbintenis geboren, waren halfbloeden en werden in het begin van de V.O.C. mixtiezen genoemd officieel Inlandse kinderen. Mixtiezen zijn kinderen van Europeanen en Indianen (Amerika). Deze naam werd ook veel door de V.O.C. lieden voor de Indo-Europeanen in Indie gebezigd. Later werden zij Indo Europeanen en na de oorlog Indische Nederlanders, of gewoon Indo's genoemd. Zij hebben over het algemeen een Nederlandsche opvoeding en scholing genoten. Deze groep Indische Nederlanders namen in de Indische samenleving een positie, die men kon beschouwen als de schakel of tussen persoon tussen de Europeanen en de Inheemsche bevolking wat speciaal gold in het leger, alsook in de ambtenarencorps. Hoogste rang die toen konden bereiken in het leger was als onderofficier tot de rang van adjudant en als ambtenaar was het klerk en bij hoge uitzondering commies. Deze positie's waren voor de Indonesiers niet of bijna niet bereikbaar. Toch was het niet altijd zo geweest, tijdens de V.O.C. tijd mochten alleen in uiterste noodzaak mixtiese inboorlingen in dienst worden genomen en dan allen in ondergeschikte positie's. In 1676 kreeg men order uit Nederland dat er zo min mogelijk mixtiezen mochten worden aangenomen in V.O.C. dienst. Ambtenaren op de buitenposten werden zelfs bij een rondschrijven van de Hoge Regering op de hoogte gebracht, dat het verboden was mixtiese inboorlingen in dienst van de V.O.C. te benoemen. Buiten dienst zijnde onderkooplieden, kregen de voorkeur boven Indische kinderen hoe goed zij ook in hun werk waren. Toch was dit niet te handhaven op den duur, daar de werk-zaamheden zich uitbreidden, en zo zag men hoe meer Indische mensen bepaalde functies bekleden, wat vroeger onmogelijk was. Hierbij hadden de Indische vrouwen ook een rol gespeeld, want zij waren het die gehuwd met hoge functionarissen het leven in de Indische maatschappij een bepaalde wending gaven. In 1803 werd in een rapport van de Commissie voor Oost Indische zaken wel vastgehouden aan het V.O.C. beginsel geen Inlandsche kinderen (Mixtiezen, Kreolen) met een uitzondering voor hen die in Nederland hun opleiding hebben genoten een, staf positie te bekleden. Dit beginsel had het Nederlandse gezag over Oost Indie gehandhaafd. De import krachten gingen voor en lieten heel weinig over voor de zogenaamde inboorlingen van Europese afkomst. Men ging in Nederland er vanuit dat men in Indie alleen bekwame personen met een onberispelijk en kies gedrag, konden plaatsen. Hierdoor zouden de Inlanders dan torenhoog en met eerbied naar hun overheersers opzien. Men achtte de Indo's, die bekwame en edele karakter eigenschappen niet te bezitten. Toch kwam er langzaam verandering in de positie van de Indo Europeanen want in een ministerieel schrijven uit 1838 dat bij hoge uitzondering ook wel Indo-Europeanen van zeer goede staat van dienst tot de ambt van Hoofdcommies kon worden benoemd wat voordien niet tot de mogelijkheid hoorde, doch met eerste vereischte wel in Nederland te hebben gewoond. Toch wel een stapje vooruit, voordien was zelfs het ambt van commies voor de Indo-Europeaan ondenkbaar.

In 1842 werd een nieuw aanstelling beleid ingevoerd. Men eiste voor de aanstelling bij het Binnenlands Bestuur of Rechtelijke macht het bezit van een acte "Indisch Ambtenaar Radicaal" die slechts in Delft gehaald kon worden, wat voor de Indo-Europeaan toen iets onmogelijks was. In 1850 begon voor de Indo-Europeanen licht in de duisternis te schijnen, bij Regerings discreet werden Indo-Europeanen officieel toegelaten tot lagere ambten in 's-Landsdienst. De regering was bang voor het opkomende verpauperen van de Indo Europeaan, waardoor een explosieve situatie zou ontstaan. Daarom wenste de regering in 1862 dat het aanstellingsbeleid van klerken en mindere geemployeerden. Vooral voor hen in Indie geboren van Europese afkomst zouden moeten worden aangepast. Toch was dit niet alleen, bang voor verpaupering van

het aanstellingsbeleid van klerken en mindere geëmployeerden. Vooral voor hen in Indie geborenen van Europese afkomst zouden moeten worden aangepast. Toch was dit niet alleen, bang voor verpaupering van de Indo Europeaan doch hier sprak de bezuiniging ook een woordje mee. Een klerk die uit Europa kwam kreeg een maand inkomen van F120.- en iemand die in Indie is aangenomen maar de helft. Men kan dus 2 klerken in dienst nemen. Hoewel de Indo's in de 19e eeuw nog lagere ambtelijke functie's bekleedden, kwam daar in de tweede helft ervan verandering. De ommekeer voor de Indo-Europeanen kwam in 1882, toen de instelling van het Europees onderwijs kwam. Er kwamen hogere en middelbare scholen, ook technische scholen. Vanaf dien tijd drongen zij ook in hogere functies door. Ook begon toen een groep kapitaalkrachtige en groot grondbezitters te vormen onder de Indo-Europeanen, waarbij nog een klein aantal nazaten tot en met heden tot deze groep mogen behoren. Eindelijk is het dan tot zover gekomen, dat de Indo Europeanen hoge ambtelijke functies bekleedden onder andere als residenten, Gouverneurs, hoofd officieren, leger commandanten, Hieruit blijkt toch duidelijk dat zij die vroeger niet geschikt bevonden werden, blijk gaven van grote bekwaamheid, tact en discipline en die eigenschappen hebben hem bij uitstek geschikt gemaakt voor het ambtelijk gezag. Toch is er altijd verschil blijven bestaan. In een samenleving als Indie waar men verschillende rassen aantreft, werden raciale methoden toegepast op basis van je huidskleur, hoe lichtere huidskleur men had hoe makkelijker het voor hen was zich te bewegen op het niveau van de blanke Europeanen dan zij met een donkere huidskleur, doch ook het taal gebruik zal een woord hadden meegespeeld. Grote maatschappijen in Indie rekenden de Indo's als Aziatische arbeidskrachten. Het was hierdoor ook haast onmogelijk een staffunctie te bekleden. Zij die uit Europa komen, hadden steeds een hoger inkomen, dan die plaatselijk werden aangenomen, ondanks in het bezit hebbende van gelijke diploma's en capaciteiten. (Hoewel ook nu nog altijd personen die worden uitgezonden naar een vreemd land meer verdienen als thuis blijvers wat niet vreemd is omdat het voor een vreemdeling in een vreemd land altijd duurder uitvalt maar dit is heel iets anders als toen in de koloniale tijdperk). De Indo-Europeanen is opgegroeid in de ambtenarij. Vele generaties lang hadden vader en/of zoon een ambtelijke functie bekleed. Hij was in die ambtelijke hiërarchie zodanig opgegroeid, zij behoorde tot zijn leven, dat een bestaan zonder daaraan verbonden ambtelijke loopbaan bijna practisch onmogelijk en ondenkbaar was. Het ambtelijk gezag was nu eenmaal sinds onheugelijke tijden het Nederlandse gezag. De vlag die het gezag meevoerde was de Nederlandse driekleur (het rood, wit en blauw). De Indische Nederlander droeg dat gezag en diende de Nederlandse vlag en vereerde de nooit geziene Koning of Koningin, was toen een Oranjeklant bij uitstek. Dit veranderde later en niet iedereen dacht er zo over. In Indie werd door het Gouvernement drie bevolkingsgroepen onderscheiden in Europeanen, Inlanders en vreemde Oosterlingen (hiermede wordt bedoeld de Chinezen, Arabieren en Brits Indiërs). Later konden meer bevolkingsgroepen westers onderwijs volgen en kwamen veel Indonesiers op de Europese arbeidsmarkt, zij beconcurrerden de Indo's en begonnen hen te verdringen. Zij konden met een kleiner salaris toekomen, hierdoor onstond begrijpelijkerwijs spanningen. De Indo's (Indische Nederlander) waren trots dat zij Nederlander (juridisch) waren. Zij vormden een gesloten gemeenschap. Toch hadden zij graag een front willen maken met de totoks, (Nederlanders), omdat men voelde in de hoek te worden gedreven met het opkomende Indonesië in het amtenarenkorps en nationalisme. Zij wilden niet tot de Indonesier gerekend worden, maar door de totok werden zij ook niet aanvaard. Zo kreeg men het gevoel als Indo zijnde door de Totok niet aanvaard en door de Nederlandsche regering niet gewenst. Met dit gevoel kwamen zij naar Nederland als gerespatrieerden.

REPATRIANTEN.

Op 27 december 1949, moest Koningin Juliana onder internationale druk de acte van soevereiniteitoverdracht tekenen, waarmee de onafhankelijkheid van Indonesie een feit was. Door de steeds explosieve politieke situaties in Indonesie, voelden vele Nederlanders en Indo-Europeanen (Indische Nederlanders) zich gedwongen te repatriëren. Men onderscheidt 3 groepen van repatrianten. Groep 1 was de groep die direct na de oorlog naar Nederland repatrieerden, door ziekte, familie omstandigheden of zij die door alle ellende het niet meer zagen om in Indië te blijven. De 2e groep, waren zij die naar Nieuw Guinea gingen, omdat Nederland hun vreemd was en een ideaal hadden van een eigen stamland. De 3e groep is de grootste groep die naar Nederland repatrieerden. Vele Indische jongens die vanzelfsprekend dachten Nederlander te zijn, niet alleen door hun opvoeding maar ook omdat zij hun dienstplicht moesten vervullen, daar zij over het algemeen het als een plicht vonden voor Koningin en Vaderland te mogen dienen. Droegen trots 's-Koningswapenrok en ook nog voor hen te hebben gevochten. Het was natuurlijk voor hen een grote teleurstelling na later bleek geen Nederlander te zijn. Dit moesten zij maar eerst bewijzen. Zij bleken na de soevereiniteits overdracht automatisch Indonesisch staatsburger te zijn, zonder de bevoegdheid te hebben om voor de Nederlandse nationaliteit te opteren, ook werd hen officieel door het Nederlandse gezag het advies gegeven om maar voor de Indonesische nationaliteit te opteren.

Eenmaal in Nederland kwam natuurlijk de noodzaak voor de repatrianten om aan het arbeidsproces deel te nemen. Velen hadden in Indië administratieve functie's bekleed, en administratieve baantjes waren in Nederland niet dik bezaaid, en mochten ze er één bemachtigen, dan mochten zij uiterst tevreden zijn te beginnen met een veel lagere rang, dan die welke zij in Indië hadden of te beginnen vanaf de laagste rang bij de dienst waar zij broodwinning hadden gevonden. Velen lieten zich omscholen in technische functie's, want er werd steeds naar diploma's gevraagd. De Indische diploma's waren in Nederland niets waard. Men werd als ongeschoolde kracht beschouwd wanneer je toch zonder Nederlandsche diploma's aan de slag ging, wat dan ook aan de salaris merkbaar was. In het begin dat de Indische Nederlanders aan het arbeids proces deelnamen dachten zij dat de Nederlanders dezelfde hoogmoedige mensen als die men in Indië aantrof. De arbeiders in Nederland waren ruw en grof in woorden en optreden. Dit waren zij niet gewend in Indië en er kwamen botsingen wat het logisch gevolg was. Langzaam drong het tot hen door dat het een andere type Nederlander zijn, dan die uit Indië en men begon ze te begrijpen en in sommige opzichten te waarderen.

In Nederland te kunnen handhaven en dit zo goed mogelijk aan hun nageslacht over te brengen, was niet zo eenvoudig. Het levenspatroon in Nederland was geheel anders dan in Indië en men kreeg er de tijd niet voor om er over na te denken. In de regel was het zo, dat bij aankomst in Nederland men reeds twee dagen voor hun komst reeds hadden moeten kunnen aanpassen. Sociale contacten zocht men hoofdzakelijk bij mede repatrianten. Later kwam het langs informele weg bij de repatrianten. Van huis uit nooit politiek bewust, vond men weinig begrip van hen die aan het politiek leven in Nederland deelnamen. Wel stemden velen van hun in het beginne op de V.V.D. doch later veranderde dat toen zij bewuster werden en meer in de politiek geïnteresseerd raakten, stemden zij toen ook op andere partijen. Het is nu aan de 2e, 3e en zo de verdere generaties om zich sociaal en op politiek terrein te manifesteren. Het zal niet zo lang meer duren, dat de Indische Nederlander totaal geïntegreerd en oplost in Nederlandse samenleving.

HM Ms vliegdekschip "Karel DOORNEMAN".
Schepen die voor de verdedeging van Nieuw Guinea moesten zorgen.

Marine Fregat D 804.

NIEUW- GUINEA.

Nieuw Guinea is een enorme eiland met een oppervlakte van 780.000 vierkante kilometer en bijna 24 maal zo groot als Nederland, en sterkt zich ongeveer uit van de evenaar om precies te zijn 0 19' Z.B. tot omstreeks de elfde graad Z.B. (10 43'Z.B.). Het land is in twee helften verdeeld, het Australische en het Nederlandse deel. Het Nederlandse deel is met zijn omringende eilanden ca 416.000 vierkante kilometer en 13 maal groter dan Nederland. Het heeft uitgestrekte en dampende moeras-bossen, ook wel magrove-bossen genoemd. Een oerwoud waar de natuur nog in onbeperkte heerschappy gebiedt. Met zijn brede riviermonden, zandplaten, breede rivieren, maar ook kleine driftige wateren, zijn talrijke en beruchte stroomvesnellingen, een land van hoge bergketens en bergen waar de toppen in de wolken steken en met eeuwige sneeuw bedekt. Een land met uit gestrekte kilometers lange witte stranden en ruisende sierlijke tjemara bomen (naald bomen). Het land heeft geen werkende vulkanen. Naast zijn bergketens bezit het land ook een enorme laagvlakte, ook bekende rivieren zoals de Digoel rivier (met zijn kepala aroes) dat zijn vloed golven die van zee en land komen, en ergens met enorm geweld op elkaar botsen. Ook de Mambramo rivier is een bekende breede rivier met zijn kilometers breede monding. Men vindt daar streken die erg vochtig zijn en iedere dag regent, een centrale gebergte waar het erg koud is. Het eiland wordt door Papoea's bewoond, naar schatting zo'n 400.000 inwoners, over het algemeen is het binnenland dichter bevolkt dan de kuststreek. Het meerendeel van de bevolking leeft nog in de stenen tijdperk en zijn erg bevattelijk voor westerlijke ziekten, omdat deze ziekten in het binnenland niet bekend zijn. Zelf heb ik een epidemie meegemaakt (difterie) in het Amgrotose, toen vielen er ook honderden slachtoffers aan deze ziekte. De Papoea's hebben een sterke clangeest en zullen elkaar altijd helpen bij moeilijkheden (verdelen van voedsel of het bouwen van onderkomens enz.), ook bedrijven zij veel ruilhandel onderling of met andere Papoea stammen, een van de voornaamste handels artikelen is de varken, hoe meer je van die beesten bezit, hoe voornamer je in hun ogen bent. In het centraal bergland word als betalings middel door de Papoea's daar de Kaurischelp gebruikt.

Wat het onderwijs betref, werd door het gouvernement goed werk verricht, ondanks het toch moeilijk is de Papoea's allemaal een gelijke opleiding te geven, er is namelijk geen eenheid taal in Nieuw Guinea, en er was ook een tekort aan volk-sonderwijzers (dorpsonderwijzers die ze in hun eigen taal het onderwijs brachten). De Papoea's aan de kust hebben over het algemeen waar de Missie en Zending zijn, wat meer scholing gehad, later in de 50er jaren werd ook het binnenland door Zending en Missie bezocht en werden ook daar scholen en poliklinieken geopend, wat wel ten goede kwam van de inheemse bevolking daar ter plaatse. Tussen 1950-1960 kwamen ook meer jonge Papoea's die een voorgezette opleiding volgden bij het bestuur en naar Nederland vertrokken om daar te worden opgeleid, om later terug te keren voor de opbouw van hun land. Uit Koeta-Radja (Hollandia-Binnen) Zendingsschool werden ook Papoea jongens die een technische opleiding gevolgden opgeleid. Ze werden na voltooiing van hun studie bij diverse Gouvernements diensten geplaatst. Over het algemeen voldeden zij aan de toen heersende behoefte om het tekort aan technici op te vullen. Ook werden veel jonge Papoeas opgeleid bij de scheepvaart school te Hamadi en later ontmoette je hun in functie's als machinist op Coosters of Djurumudi (stuurman op de bin-nenvaart). Papoeas werden door het Gouvernement uitgezonden om een opleiding te volgen voor artsen (Indisch), die door de WHO op de Fidji eilanden werd gegeven, ook naar Nederland werden jonge papoea's gezonden voor een verdere opleiding. De Gezondheidszorg nam ook een grote vlucht, door de opleiding van NG verpleegkundigen en mantri's voor de malaria bestrijding, Tuberculose, Lepra, Framboesia enz.

Nw Guinea is een rijk eiland men vind er diverse erts soorten, ijzer, goud, olie enz. men verondersteld dat daar ook Cobalt en Nikkel, Chroom, bauxiet in explotable hoeveelheden aanwezig is ook het houtarreaal is groot, diverse harde tropische houtsoorten. Thans is Japan de grootste houtafnemer. Ook Copal, damar (een harssoort) wordt daar gevonden, en een overvloed aan rotan.

Het hoofdvoedsel van de inwoners vormt aan de kust uit sago (een meelsoort dat gewonnen wordt van de sagopalm) en bataten, deze vind men in diverse soorten (zoete aardappel). Ook wordt door de bevolking aan de kust veel vis gevangen en gegeten.

De bevolking in de binnenlanden eten hoofdzakelijk gepofte bataten en varkensvlees, van de wilde varkens die zij vingen of daar fokken. Ook leven veel papoeas van de jacht, op gevogelte, koeskoes, zwijnen, herten, kangoeroe's enz. Rijst en andere groenten werden pas later door het Gouvernement in Nieuw Guinea geïntroduceerd, men vind rijst aanplanten hoofdzakelijk in de vogelkop en het zuiden (Kombé). De kolonisten leverden hoofdzakelijk groenten en wat uitheemse vruchten die daar voor de oorlog door de

Manokwari, Sarmi en Sabron (Hollandia) zijn geplant, ook te Merauke vind men wat uitheemse vruchten. Men vind daar ook de mooiste soorten orchideeën in het wild groeien, de bekende Nieuw Guineetjes orchide in overvloed en ook de boenga bor, zoals de Papoea's die noemen.

Wil men naar Nieuw Guinea gaan en daar een toekomst opbouwen het is een land van durvers en afzien en weten te improviseren, want improviseren dat was toen zeker nodig, met het geen er toen voorradig en aanwezig was. Ja een land die door te weinig voorlichting toen. Voor vele Nieuw Guineagangers, heeft dit land ondanks vele teleurstellingen, en moeilijkheden, toch een warm plekje in hun harten veroverd, en voor velen een mooie herinnering, ondanks alles.

BESTUUR van NIEUW GUINEA.

Voor dat Indonesië onafhankelijk werd, was Nieuw Guinea een residentie met aan het hoofd van het Binnenland Bestuur aldaar een resident. Voor de soevereiniteit van Indonesië was dat Resident EEKHOUT (ook wel de vader van de Papoea's genoemd). Later in 1950 kwam een Gouverneur, die door de regering in Nederland werd aangesteld.

De eerste Gouverneur die voor Nieuw Guinea werd benoemd was Van WAARDENBURG, S.L.J.

De tweede Gouverneur werd bij Koninklijk Besluit van 15 februari 1953 nr 1 benoemd Dr. J. Van BAAL.

Hij aanvaarde zijn ambt op 24 april 1953.

De derde Gouverneur werd bij Koninklijk Besluit van 28 maart 1958 nr 127 benoemd Dr P.J. PLATEEL.

Hij aanvaardde zijn ambt op 18 juni 1958.

Gouverneur Dr P.J. PLATEEL was de laatste gouverneur van Nieuw Guinea, hij moest het bestuur in 1962 aan de UNTEA overdragen, die dat later weer aan Indonesië overdroeg.

Nederlands Nieuw Guinea is een niet zelfbesturend overzees rijkdeel van Nederland. Hierdoor had Nederland internationale verplichtingen wat het bestuur betrof over Nieuw Guinea, welke zijn vastgelegd in de Handvest van de Verenigde Naties, hoofdstuk XI, artikelen 73 en 74. Dit handvest werd ook door Nederland ondertekend en erkende de belangen van de bevolking van niet zelfbesturende landen.

Het bestuurlijk administratief centrum van het Binnenlands Bestuur in Nederlands Nieuw Guinea was te Hollandia gevestigd. Thans Jayapoera genoemd onder de Indonesiers. Het Nederlandsche deel van Nieuw Guinea was in zes afdelingen verdeeld met aan het hoofd een Resident Deze afdelingen waren weer onderverdeeld in onderafdelingen met een Controleur aan het hoofd.

De afdelingen zijn :

- 1) Afdeling Hollandia, met zetel van de resident te Hollandia.
- 2) Afdeling Geelvinkbaai, met zetel van de resident te Biak.
- 3) Afdeling Centraal Nieuw Guinea, voorlopige zetel te Biak.
- 4) Afdeling West Nieuw Guinea, zetel van de resident te Manokwari.
- 5) Afdeling Fak-Fak, met zetel van de resident te Fak-Fak.
- 6) Afdeling Zuid Nieuw Guinea, met zetel van de resident te Merauke.

GOUVERNEMENTSSECRETARIE. Kabinet. Voorlichting en BUREAU WETGEVING en JURIDISCHEZAKEN.

Zetel : Hollandia.

RAAD van DIENSTHOOFDEN.

Zetel : Hollandia.

Voorzitter : De Gouverneur van Nederlands Nieuw Guinea.

DIENSTEN van ALGEMEEN BESTUUR.

Zetel : Hollandia

Bij het uitoefenen van het algemeen bestuur werd de Gouverneur bijgestaan door acht Diensthooftden die de titel van Directeur met zich meevoerden en ieder een dienst van algemeen bestuur beheerden.

De Diensten waren :

- I Dienst van Binnenlandse Zaken;
- II Dienst van Financiën;
- III Dienst van Sociale Zaken en Justitie;
- IV Dienst van Gezondheidszorg;
- V Dienst van Culturele Zaken;
- VI Dienst van Economische Zaken;
- VII Dienst van Openbare Werken;

RAAD voor VOLKSONTWIKKILING.

Zetel : Hollandia.

Ingesteld bij Besluit van de Gouverneur van Nederlands Nieuw Guinea dd 12 augustus 1965 nr 65.

De raad was een advies-college, tot taak hebbende de Gouverneur dan wel de Diensthooftden desgevraagd of eigener initiatief van advies te dienen in zaken ter bevordering van de geestelijke en matrieële welzijn de inheemse bevolking van Nederlands Nieuw Guinea.

COMMISSIE voor ALGEMENE PERSONELE ZAKEN.

Zetel : Hollandia.

Taak : a) Het vaststellen van algemene richtlijnen voor behandeling door het Hoofd van de afdeling voor Algemene Personele Zaken. Ten aanzien waarvan was of zou worden voorgeschreven, dat door de tot aanstelling en ontslag van personeel bevoegde gezaghebbenden overleg met het hoofd van genoemd kantoor dient plaats te vinden, dan wel ten aanzien waarvan in voor Nederlands Nieuw Guinea van kracht gebleven Nederlands-Indische voorschriften bevoegdheden zijn verleend aan "Bezoldigingscommissie" de "hoofd-ambtenaar voor Algemene Ambtenarenzaken" of het "hoofd van den dienst voor Algemene Personele Zaken".

b) Het aangeven van geëigende maatregelen met betrekking hebbende tot toezicht op juiste en uniforme toepassingen van de voorschriften op personeelsbeleid en de door haar vastgestelde onder a. bedoelde richtlijnen ;

c) De Gouverneur dienen van advies inzake de behandeling van personeelsaangelegenheden, waarin de bestaande voorschriften op personeelsgebied niet of niet naar billijkheid voorzien, c.q. waarin omtrent de juiste toepassing van die voorschriften verschil van mening blijkt te bestaan;

d) De Gouverneur dienen van advies met betrekking tot het te voeren algemeen personeelsbeleid;
De commissie is als volgt samengesteld;

Lid/Voorzitter : De president van het hof van Justitie.

Lid : Directeur van Sociale Zaken.

Lid/Secretaris : Hoofd van de afdeling voor Algemene Personele Zaken, bij de Dienst Financien

COMMISSIE voor georganiseerd overleg voor personeelsbelangen.

Zetel : Hollandia.

Taak :

De commissie behandelde alle aangelegenheden van Algemeen belang voor de rechtstoestand van het Landspersoneel of voor een bepaalde groep van hen en stelde haar advies voor aan de Gouverneur terzake van de behandelde onderwerpen vast. Voorzitter : Directeur van Financiën.

Hof van JUSTITIE.

Zetel : Hollandia.

Opperste gerechtshof voor geheel Nederlands Nieuw Guinea, belast met het toezicht op geregelde afdoening van alle gerechtsgedingen en de behoorlijke vervolging van alle mis-drijven.

Voornaamste competenties :

- 1) Rechter in eerste en hoogste instantie t.a.v. door de Kroon benoemde ambtenaren.

Voornaamste competenties :

- 1) Rechter in eerste en hoogste instantie t.a.v. door de Kroon benoemde ambtenaren.
- 2) Rechter in hoger beroep t.a.v uitspraken door de Land-rechters.
- 3) Rechter in eerste en hoogste ressort t.a.v. jurisdictie-geschillen.
- 4) Cassatierechter.
- 5) Rechter in beroep in belastingzaken.

President en Raadsheren worden door de Kroon, na overleg met de Gouverneur, voor het leven benoemd. De Gouverneur kan, als de belangen van de dienst zulks vereisen, voorzien in de tijdelijke waarneming van de betrekkingen door de Kroon te begeben.

Het Openbare Ministerie bij het Hof van Justitie wordt uitgeoefend door of namens de Procureur-Generaal, die door de Kroon wordt benoemd.

PARKET van de PROCUREUR-GENERAAL bij het HOF van JUSTITIE.

Zetel : Hollandia.

LANDRECHTEN.

Op elk der plaatsen Hollandia, Manokwari en Merauke is een Landgerecht gevestigd. De Landrechter was behoudens de competentie van Politierechter de gewone dagelijkse rechter in straf en burgerlijke zaken voor Gouvernementsjusticiabelen. Het Landgerecht te Hollandia was tevens belast met de bevoegheden van het Landgerecht te Merauke.

PARKET van de magistraat bij de LANDRECHTEN.

Onder het toezicht van de Procureur-Generaal oefende de Magistraat in eerste instantie het Openbaar Ministerie bij de Landrechten uit.

VOEDINGSRAAD.

Zetel : Hollandia.

Ingesteld bij besluit van de Gouverneur van Nederlands Nieuw Guinea dd 31 januari 1957 nr 18. De raad bestond sinds juli 1957 uit 5 leden. Deze leden werden aangewezen respectievelijk door de directeuren van Economische Zaken, Binnenlandse Zaken, Culturele Zaken (2x), en van het Gezondheidszorg, uit hun eigen diensten. De Raad kwam maandelijks bijeen.

De taak van de Raad is tweeledig : enerzijds het beramen van maatregelen, welke door onderlinge samenwerking van diensten en instellingen konden leiden tot verbetering van bevolkingsmenu en van voedsel-landbouw, alsmede het geven van ad-viezen op bovengenoemde terreinen; anderzijds het bevorderen van studiën, onderzoekingen en proefnemingen in deze.

STICHTING het EXPORTBEVORDERINGSFONDS.

Gevestigd te Hollandia.

De stichting werd opgericht op 7 december 1957 en had ten doel de bevordering van de export van bevolkingsproducten.

Zij trachtte dit doel te bereiken o.m.door :

- a. het bevorderen van de productie;
- b. het verbeteren van de kwaliteit;
- c. het bevorderen en verbeteren van de handel het vervoer, de bewerking, de verpakking en de opslag van bevolkings-producten;
- d. het verkrijgen, verwerken en distribueren van gegevens terzake van de mogelijkheden t.b.v. de export van bevolkings-producten.

DIENST van BINNENLANDSE ZAKEN.

Zetel : Hollandia.

Directeur.

Afdeling Algemene Zaken.

Afdeling Afd.Bestuurszaken.

Afdeling Grondzaken.

Afdeling Immigratie.

Afdeling Politie.

Afdeling Gevangeniswezen.

Afdeling Visuele Voorlichting.

Afdeling Bevolking

Afdeling Bevolkingsvoorlichting.

Instituut voor opleiding van ambtenaren bij de bestuurs- en administratieve diensten.

Curatorium

Voorzitter : de Directeur van Binnenlandse Zaken.

Opleiding voor Inheemse Bestuursambtenaren (O.S.I.B.A.)

Commissie van toezicht;

Voorzitter : de Resident van Hollandia.

KOLONISTEN in NIEUW GUINEA.

De kolonisatie in Nieuw Guinea begon in de dertiger jaren, dit kwam door de wereld economie depressie.. De grote werkloosheid onder de Indische Nederlanders en het verlangen eigen stukje grond te bezitten was erg groot, dit werd hen door de koloniale regering steeds verboden (Ind. staatsblad 1875 nr 179). Dit bracht het I.E.V. (Indo-Europees-Verbond) ertoe bij de Nederlnds-Indische regering grond aan te vragen of in huur te verkrijgen. Zo verkreeg de I.E.V. in de Lampongsche (Sumatra) ca 3500 H.A. grond die ze weer verder aan de Indo Europeanen verhuurden. Zo ontstond de z.g. "GIESTING kolonisatie. De Giesting producten werd dan met steun van de I.E.V. verkocht. De I.E.V. bleef aandringen op eigen grondbezit voor de Indo-Europeanen bij de regering, wat eindelijk is geluk, want de koloniale regering stelde op 15 juni 1931 een commissie de "commissie SPLIT" genoemd naar de voorzitter van die commissie, die in 1935 verslag uitbracht, die gunstig was voor de Indo-Europeanen. De Indo's zouden volgens de commissie een soort Inlands grondbezit mogen verkrijgen. Dit zou mogelijk zijn met de nodige beperkingen binnen de grenzen van het aderecht en economische overwegingen. Helaas kwam door de oorlog met Japan niet tot het uitwerkingen ervan. Ook in Nieuw Guinea kwam zo'n kolonisatie, wat voor de oorlog niet helemaal is geluk, mede door de verre afstand om de producten afzetten. Toch waren er mensen blijven proberen in Nieuw Guinea er wat van te maken ondanks de moeilijke afzet. Door de oorlog werden de Nieuw Guinea kolonisten onder de wapenen geroepen om hun land te dienen. Ze hebben het ook gedaan en hebben tegen het machtige Japansche leger met een handvol mensen een guerrillastrijd gevoerd. Vele zijn overleden aan uitputting of gesneuveld en kolonistenvrouwen die in erbarmelijke toestand in de Japansche interneringskamp leefden. Toch kwamen vele oud kolonisten na de soevereiniteitsoverdrant weer naar hun stukje grond in Nieuw Guinea terug om het draad weer op te vatten die zij door de oorlog hadden moeten verlaten, en weer verder gaan met het cultiveren van hun stukje land die zij toen van de Nederlands Indische regering in pacht hadden gekregen. Dat het in het begin heel erg moeilijk was was wel te begrijpen, verstoken van alle comfort en geen steun, vooral de vrouwen hadden het heel moeilijk. Zij hadden na de oorlog het makkelijker en beter gehad op Java of elders en nu moesten zij zich over allerlei gemis heenzetten. Vele gemakken en aangenamheden des levens kenden de kolonisten toen niet zij moesten weten te improviseren, wat velen ook was gelukt. Als kolonist moest je gezond en sterk wezen in een land als Nieuw Guinea, met zijn vochtige warme klimaat en zijn moerassen en alle loerende ziekten, vooral malaria. De ontginning van een oerwoud vergt ook heel wat van iemands gestel. Men moet echt pionier zijn om het aan te durven en niet na een tijdje zeggen "soeda laat maar" komt wel, niets komt vanzelf. Toch hebben deze kolonisten veel goed werk verricht, door hun noeste arbeid konden de mensen die later kwamen profiteren van het geen deze mensen hadden verbouwd, vruchten groenten enz. die waren later te koop in de winkels. Helaas moesten zij hun land in 1962 verlaten, want ook Nieuw Guinea ging in Indonesische handen en voor hun was er geen plaats, een stuk van hun leven en ideaal lieten zij achter in dat land. Vele gingen naar Nederland en bleven er, anderen trokken verder naar Amerika Canada, Australië en Brazilië om daar hun geluk te beproeven.

Kolonisten woning 1950
(Hr KOKKELINK).

NIEUW GUINEA HET BELOOFDE LAND.

Zoals eerder geschreven bekleedde de Indische Nederlander in de samenleving in Indonesie (toen Nederlandsch Oost Indie) door de eeuwen heen een tussen positie.

Bij de soevereiniteits overdracht rekenden de echte Indonesiers de halfbloeden (Indische Nederlanders) ook tot vreemde overheersers, omdat zij de Nederlandse nationaliteit van hun vaders erfd. De onafhankelijkheid van Indonesie in het verschiep konden de Indische Nederlanders kiezen tussen Nederlander blijven of opteren voor Indonesier (warga negara). Vele duizenden verlieten hun geliefde geboorte grond met pijn in hun hart, en kwamen naar voor hun vreemde vaderland, n.l. Nederland. Voor honderd duizenden was het de eerste keer dat zij naar Nederland kwamen, omdat zij zich Nederlander voelden of omdat zij represailles vreesden van de Indonesiers, omdat zij bij de KNIL hadden gediend of anders sinds. De processen die toen tegen SCHMIT, JUNGSLAGER enz. werden gevoerd deden toch vele oudgedienden het ergste vrezen. In die tijd werden vele verenigingen in Indonesie zowel Nederland opgericht met het doel om Nieuw Guinea tot stamland te maken voor Indische Nederlanders en Nederlanders die ook geneigd waren.

Er werden vele lezingen gehouden, geschreven, geredeneerd, geconferend en propaganda gemaakt om Nieuw Guinea tot stamland van de Indische Nederlanders te maken. Ook een Papoea voorman kwam naar Java, de Hr Ariks die lezingen hield over zijn land, want hij zag in, dat door een stroom van kolonisten Nieuw Guinea uit zijn stenen tijdperk en vergetenheid zou geraken. De Hr TESSENHON van de T.& E. (Trans en Emigrantendienst) hield vergaderingen en lezingen over Nieuw Guinea. Ja in die tijd, herinneren onze voormannen (van het I.E.V.) een bijna vergeten toekomst beeld een streven naar een eigen Indo Europees stamland, in Nieuw Guinea of elders in de wereld, dit vooral omdat ons Indisch huis voor ons niet meer bewoonbaar was.

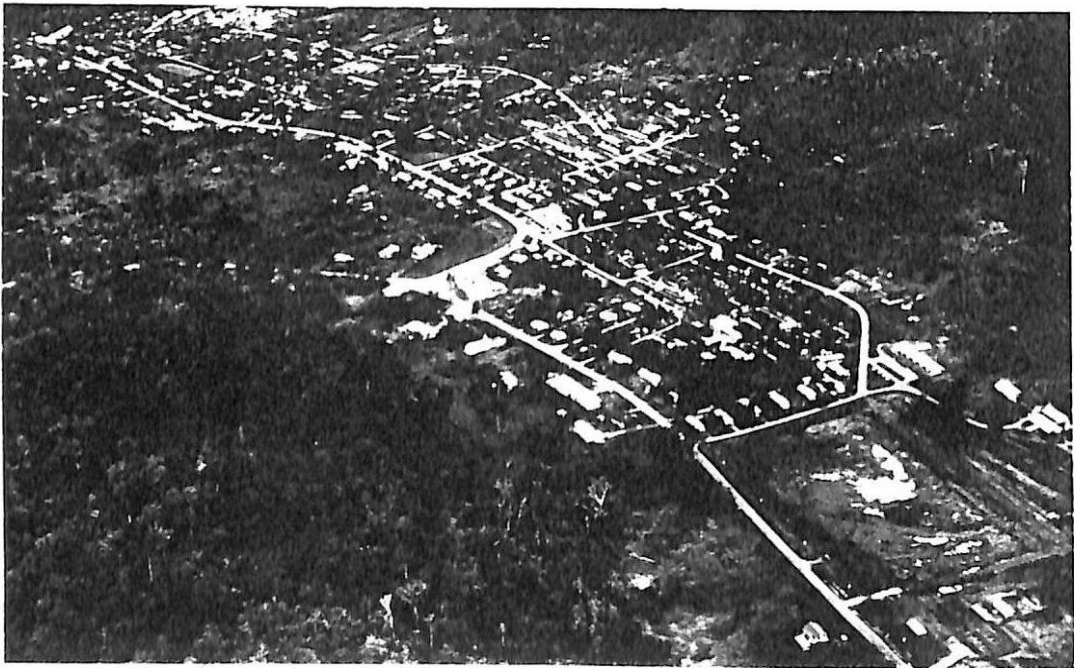
Ook Nederlandse kamerleden hadden in die tijd er oor voor. Uit deze woelige tijd en onvoorbereid, waagden vele een risico te nemen en naar Nieuw Guinea te vertrekken. Er werden risico genomen die voor sommigen financiële gevolgen hadden, omdat men vaak niet wist wat en waar men terecht kwam. Geld werd bij aankomst door de Emigratiedienst ingenomen, omdat Nieuw Guinea een eigen munt bezat, wel kreeg men een bewijs hoeveel Indonesisch geld is ingenomen, nooit hebben zij wat van het geld terug gezien. Ook vele oud kolonisten die in de 30er jaren naar Nieuw Guinea kwamen zijn toen terug gekeerd en probeerden weer wat van het land te maken, die zij voor de oorlog hadden gepacht van het Gouvernement en moesten verlaten tijdens de oorlog met Japan, omdat ze werden opgeroepen voor de militaire dienst. Men hoopte eindelijk rust te krijgen en in vreedzaamheid met de bevolking aldaar een eigen STAMLAND op te bouwen, vrij van inmening van het gezag en oorlog.

Vele oude kolonisten kwamen weer naar hun stukje landje te Manokwari, Sarmi, Sabron (Hollandia), hopende hun toen begonnen werk om het land te cultiveren weer voort te zetten. Vele oud kolonisten hadden in armoede geleefd en amper hun hoofd boven water weten te houden, toen zij het land na jaren weer probeerden op te bouwen, en hun vrouwen die alles ontzegden om maar hun mannen te kunnen bijstaan, wat deze vrouwen hadden gepresteerd is met geen pen te beschrijven, een hulde aan deze dappere vrouwen. Men moet niet uit het oog verliezen dat er totaal niets te krijgen was in de eerste periode, hun huizen uit oude kisten in elkaar getimmerd, geen stromend water, electriciteit was er niet voor hun, zelfs in de stad werd electriciteit geleverd met uit oude Amerikaanse generatoren, vele uit de dump gehaald.

Toch waren niet alleen de kolonisten vrouwen die de handen uit de mouwen staken, maar ook vele gewone huisvrouwen moesten zich vele dingen ontzeggen, waar zij toen in Indie aan gewend waren. Zij hebben toch veel moeten improviseren, dat waren de vrouwen van het eerste uur in Nieuw Guinea. Echte huizen waren er nog niet die moesten nog gebouwd worden,

De gehuwden werden in een gezinsbarak ondergebracht, die men in een aantal kamers verdeelde waar een gezin een kamer kreeg toebedeeld. In zo'n toestand te moeten leven, waar gekookt en gewassen moest worden. Men begrijpt dat dit natuurlijk tot onderlinge ruzie's onder de gezinnen leide, zoveel gezinnen op een kluitje. Maar over het algemeen ging het toch wel goed, ze namen het ongerief voor lief, op een enkel uitzondering. In hun vrije tijd gingen sommige mannen naar een Papoea dorps hoofd toe en probeerden wat grond van ze te krijgen, kopen of huren. Na eerst toestemming van het Gouvernement te hebben verkregen, bouwden zij met materiaal uit de dump of kochten materiaal die ter plaatse te krijgen was, een eigen onderkomen voor hun gezin.

Ook werden huizen te Hollandia Haven (Bonte dorp) gebouwd, die in feite aan de Deta-jongens was beloofd die er aan werkten voor hun familie's, maar door het tekort aan huisvesting, werden daar andere gezinnen gehuisvest die reeds in Nieuw Guinea vertoefden, maar geen families van de Deta jongens, die dat hebben gebouwd en nog in Indonesie waren. De bouwonderneming "IJSELSTEIN" bouwde voor het Gouvernement huizen te Noordwijk (Hollandia), de eerste huizen te dok V, later kwam dok 8, 9 enz. een mooi gezicht wanneer men met de boot de baai van Hollandia invoer, al die huizen met hun rode daken op de heuvels.

Hollandia - Binnen
Nieuw -Guinea.
foto gemaakt door Hans van LEUVEN.

VERTREK NAAR NIEUW GUINEA EN TEWERKSTELLING.

De vertegenwoordiger voor het Gouvernement van Nederlands Nieuw Guinea was toen Mr J.O. De RIJKE te Djakarta. Hij was verantwoordelijk voor het opmaken van contracten ten behoeve van de arbeiders voor het gouvernement van Nieuw Guinea, die aldaar tewerkgesteld werden bij de Dienst Economisch en Technische Aangelegenheden, afgekort D.E.T.A. Vandaar ook dat de jongens Deta.-jongens werden genoemd. Men moest de miniun leeftijd hebben van 16 jaar om als DETA-contractant in aanmerking te komen.

Toch waren er jongens van 15 jaar ook naar Nieuw Guinea als contractant gekomen. Er was helemaal geen controle en er werd niet naar geboorte acte's of andere bewijzen van geboorte gevraagd. Er was een geval bekend dat een jongen ook graag naar Nieuw Guinea wilde gaan en zijn ouders vonden het een prima idee. Bij de ambtenaar gekomen belast met het opmaken van contracten, vroeg die hoe oud de jongen wel was, kreeg als antwoord, dat hij 15 jaar oud was, De ambtenaar gaf hem toen als antwoord, dat hij niet mee kon gaan. Thuis gekomen vertelde hij dat hij niet mocht gaan omdat hij pas 15 was. De volgende dag kwam de jongen weer terug bij die betreffende ambtenaar, die verbaasd keek en hem nogmaals te kennen gaf niet naar Nieuw Guinea te kunnen gaan, doch kreeg als antwoord dat hij zich had vergist en volgens zijn oma de leeftijd van 16 jaar had, en zo toch een contract kreeg. De ambtenaar deed geen moeite om het te controleren of het wel waar was wat die jongen vertelde. Te Djakarta waren het de heer MULDER en MARSCH die belast waren met het opmaken van de contracten, op andere plaatsen waren het weer andere vertegenwoordigers, die er mee belast waren. De jongens die van buiten Djakarta kwamen werden bij het Leger des Heils voorlopig gehuisvest, voor vertrek naar Nieuw-Guinea. Na het contract te hebben getekend, werden de jongens de volgende dag of een paar dagen erna in trucks (militaire en particuliere) vervoerd naar de haven, waar een KPMer lag die hen naar Nw-Guinea bracht. (de KPM schepen waren de, van Riemsdijk, van Riebeek, Karaton of Karosa en nog een paar andere schepen die op N.G voeren). De contractanten reisden als dekpassagier, alleen sommige gehuwden kregen een hut toegewezen. Men moest eens voorstellen een paar honderd mensen op dek. Op het dek kon men zich amper bewegen met zoveel dekpassagiers die op het dek lagen met hun bijbehorende bagages. Het was ook een ramp om van de douchecellen of toiletten gebruik te maken. Hiervoor moest men in de rij staan. Voor velen leek het een herhaling van een transport van krijgsgevangenen die ze toen onder de Japanners meemaakten. Maar nu ging het om een ideaal een stamland op te bouwen, en al het ongemak werd voor lief aangenomen. Aan boord bestond de voeding voor dekpassagiers uit rijst met vis (sardientjes uit blik), en s'ochtens koffie (erg slap) met een stukje beschuit of wat anders. Sommige jongens die eerder als krijgsgevangene, tijdens de bezetting op transport werden gesteld, hadden meer ervaring en namen zelf wat voedsel mee, en dingen die je aan boord nodig mocht hebben. De meesten onder de Deta.-jongens wisten het niet beter daar zij nog zo jong waren en geen levenservaring bezaten, het was dus armoe troef voor ze. De groep die in mei 1950 uit Java naar Nw Guinea vertrok had over die reis wat langer gedaan, dit kwam doordat in Makassar waar hun schip ms "Van Riemsdijk" lag afgemeerd om Deta.-jongens en andere passagiers op te halen en te bunkeren. Een opstand was er uit gebroken (Abdoel Azis) tegen de centrale regering van Indonesie, het schip mocht niet vertrekken. Deze vertraging had ruim een week geduurd en de jongens uit Makassar konden niet mee en moesten op de volgende boot wachten. Alle toegangswegen naar de haven waren afgesloten en voor hen onbereikbaar werd. Over het algemeen duurt een reis 10 dagen tot 14 dagen. Soms kon je als men wat geld had, via de Batjoks (Indonesische schepelingen) wat eten of vruchten kopen om wat variatie te brengen in het dagelijks menu. Doordat het ms "Van Riemsdijk" te Makassar wat langer moest blijven, kregen een paar jongens toestemming op de passer (markt) wat vruchten te kopen voor de groep aan boord, onder militaire begeleiding. Na Tandjoeng Priok, Semarang, Soerabaja, Makassar, Boeileng (Bali), voer men langs de kust van Boeroe (Molukken), richting Sorong in Nederlands Nw-Guinea. In Sorong aangekomen kreeg men eerst controle van de douane en Immigratiedienst, mocht men nog geld uit Indonesie bezitten dan werd het ingenomen, omdat het geld, daar niet geldig was (Nieuw-Guinea had een eigen munt). Men kreeg wel een bewijs, dat er een bepaald bedrag was ingenomen, later zou men het geld tegen een bepaalde koers terug krijgen, in Nieuw-Guinea geld. Zover bekend heeft nooit niemand van hun ingeleverde geld wat terug gezien. Wanneer alles was gecontroleerd moesten de jongens meestal overstappen aan boord van een ander schip, hetzij het ms "Karaton" of "Karosa" die ze dan verder vervoerde naar Manokwari, Biak, Sarmi of Hollandia. In Manokwari gingen wat kolonisten of families, maar ook een groep Deta contractanten van boord die bestemd waren om daar arbeid te verrichten. De schepen lagen in Manokwari aan de rede. Men werd in prauwen of een motorboot aan land gebracht. Voor sommige jongens die toen naar wal gingen was het de eerste kennismaking met Nieuw Guinea. Ze zagen hoe primitief het leven toe ging.

Op het strand lagen goederen opgestapeld in weer en wind van hen, die nog uit Indonesie moesten komen en door enkelen bewaakt. Bij aankomst van nieuwkomers vroegen zij door noemen van een familienaam, of deze misschien ook aan boord bevond. Ze konden toch niet jaren die goederen blijven bewaken. Kregen nog taal of teken van de mensen op wiens spullen zij pasten. Dit was de eerste ontmoeting van de jongens, een voorproefje, hoe en wat hen te Hollandia ook te wachten zal staan. Nadat de passagiers van boord waren gegaan en de goederen gelost, meestal nam zo'n bedrijvigheid een hele dag in beslag, ging men richting Biak. Biak is een atool ontstaan uit karanggesteente (wit koraalgesteente). Door de felle zon, deed men er verstandig aan een zonnebril te dragen om je ogen te sparen. Biak had 3 vliegvelden, Mokmer, Sorido en Baroekoe die door de Amerikanen waren aangelegd, toen het op de Japanners werd heroverd tijdens de 2e wereldoorlog. Dit eiland met zijn vliegveld Mokmer is later een belangrijke internationale knooppunt geworden voor het luchtverkeer. Te Biak waren nog wat militairen gelegerd van het KL en KNIL. De meeste militairen werden gehuisvest, in door het Amerikaanse gebouwde quonsets. Het kampement zag er in 1950 verwaarloosd uit. Daar ook veel gewezen militairen als Deta.-contractanten naar Nieuw Guiana gingen, ontmoetten zij ook veel oude sobats onder de militairen, die daar gelegerd waren. Deze namen de jongens dan mee naar huis of kazerne om wat te eten en wat van Biak te laten zien. In Biak werd dan weer eens goed gegeten. Een heerlijkheid na weken van eentonig voedsel dat aan boord werd verstrekt. De sergeant majoors MULLER en GULDEN en korporaal LUBECK. Het waren oudgedienden, die vele Deta.-jongens tijdens hun diensttijd hadden leren kennen (Militaire luchtvaart), die namen jongens (ook Deta.-jongens die zij helemaal niet kenden) mee naar huis, eten gaven omdat zij wisten van voorgaande Deta-groepen hoe beroerd het eten aan boord was en hoorden dan nieuwtjes uit Indonesie.

Een enorme hoeveelheid legermateriaal in dumps hadden de Amerikanen daar achter gelaten. Australiers waren toen reeds bezig met het slopen en smelten van het dumpmateriaal, die zij van de Amerikanen hadden overgenomen. Het Nederlandsch Gouvernement had er geen interesse voor. Toch wel jammer, van al dat nog bruikbaar materiaal. Er was ruim voldoende materiaal aanwezig, zeker ten behoeve van de opbouw in de beginfase. Had het gouvernement materiaal nodig dan moest er betaald worden per onderdeel, aan de Aussies.

Na Biak ging men richting Sarmi. Aan de rede, werden goederen gelost bestemd voor de mensen die zich daar toen hadden gevestigd als kolonisten. Soms gingen ook een paar families van boord, die daar als kolonisten wilden proberen een toekomst op te bouwen.

Na Sarmi ging men dan eindelijk naar HOLLANDIA, het einddoel voor de Deta.-jongens.

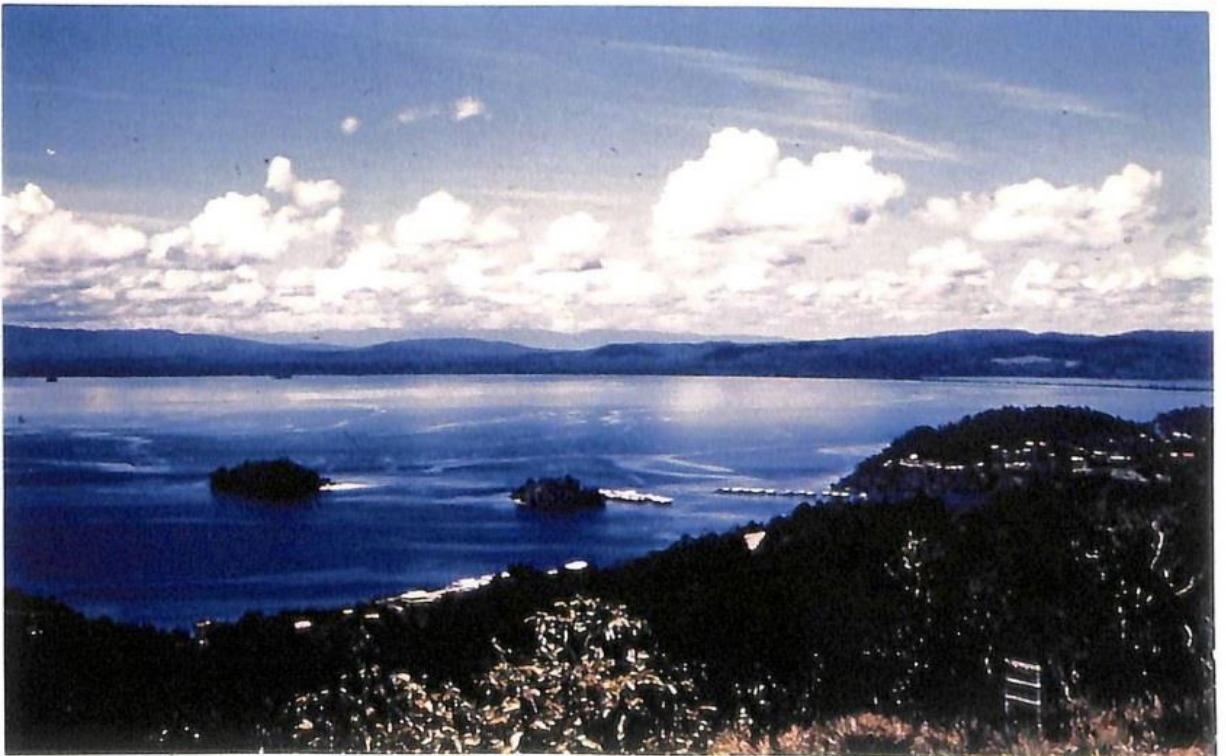
Velen hingen aan de reling van het schip wanneer het de baai van Hollandia invoer. Men zag een roestige loods aan een houten steiger, wat huizen gebouwd op de heuvels, rechts base G. met het eilandje Kajoe Batoe, links eiland Kajoe Poeloe met Papoeahuisjes op palen gebouwd en quonsets van de Gouvernements werf en Papoeakamp. Het was wel een prachtig gezicht de natuur in zijn ongerepheid te zien met op de achtergrond de Cycloop gebergte. Toen het schip afgemeerd lag werden de contractanten verwelkomt, door vertegenwoordigers van de Deta, de heren SIJNJA, VERBURG en LEEFLANG namens Ir ARENTS, die toen daar het hoofd was en de zorg over de Deta-jongens had.

Andere groepen die eerder of later kwamen werden weer verwelkomt door andere vertegenwoordigers.

De schepen moesten door de Deta jongens zelf worden gelost, want havenarbeiders waren er niet. Na controle van de voorlopige toelatings-briefjes werden de jongens verdeeld in groepen om tewerkgesteld te worden te Hollandia, Hollandia-Binnen, (Kota Baroe), Berg en Dal, Sentani, Ifar en zo ook in de meeste gevallen daar ter plaatse gehuisvest. Een groot deel van het aantal Deta.-jongens werden te Hollandia-Haven geplaatst en ondergebracht in Kloofkamp (een militair kampement). De loodsen aan de Oranjelaan, moesten nog worden ontruimd en tot barakken worden omgebouwd, het materiaal dat daar lag opgeslagen, moest naar elders verhuisd worden, en verder geschikt gemaakt voor bewoning van de jongens. Het dievengaas werd door de jongens eraf gehaald en platen triplex in de plaats getimmerd, de vloer geëgaliseerd, en er moest boven een riviervloer achter de barakken, nog badkamers en toiletten gebouwd worden. De barakken kregen in het midden een wand en werd dus zo in twee gedeelten gedeeld. Achter in barak werd een kamertje gebouwd, waar de barak oudsten eventueel met hun gezin konden worden ondergebracht. Van barak 20 en 21 waren dat de heren HERSCHEIT en PELEALU met gezin. Zij waren de eerste barak oudsten aan de Oranjelaan. De jongens kregen een vloeroppervlakte van ca 2x3 m per persoon. Dit gold ook voor de jongens die in barakken verbleven te Hollandia-Binnen en Sentani, doch met uitzondering van de barak te Berg en Dal. Daar lag men - werkelijk als harinen in een ton. Zo krap was de ruimte voor hen.

Paradijsvogel (geschilderd door Frans Manoppo).

Een mooi panorama Hollandia-Haven in de middag.

De jongens in Kota-Baroe kregen onderdak in barakken aan de Pantaiweg, ook bij de motorpool, later spookkasteel of Samba barak en in de P.T.T.-barak. De Sentani-groep werd ondergebracht in een loods bij het vliegveld van Sentani.

Zoals eerder geschreven werden de jongens in diverse groepen ingedeeld, onder ander als bouwvakkers bij de woning en wegenbouw, chauffeurs, monteurs bij het waterleidingsbedrijf en electriciteitswezen. Verder ook nog in diverse afdelingen van de G.W.H. hetzij bij het rollend materiaal als machinisten en monteurs. Enkelen werden ingedeeld bij de bank en plaatwerkrij of in de autowerkplaats, het havenwezen, de P.T.T. en de brandweer. De jongens die bij de E.W. (Electriciteitwezen) en Waterleiding hun werk vonden, werden ondergebracht in door de Amerikanen achtergelaten koelcellen en met de hitte die in Hollandia heerst was het aangenaam vertoeven in die koelcellen. De temperatuur in Hollandia is 27 graden tot maximaal 35 graden en vrij droog. Maar het kan daar ook flink regenen, dan zijn de riviertjes die doorgaans geen of bijna geen water voeren, woeste kolkende watermassa's werden. Er was eens een geval dat door zo'n regenbui de badkamens en toiletten vernield werden, die boven het riviertje achter de Deta-barakken waren gebouwd. Ook in aanbouw zijnde bruggen werden totaal vernield en door de stromende watermassa meegevoerd. Dagen arbeid in een fractie vernield en verdwenen.

Een vergeten groep

DETA-CONTRACTANTEN

en

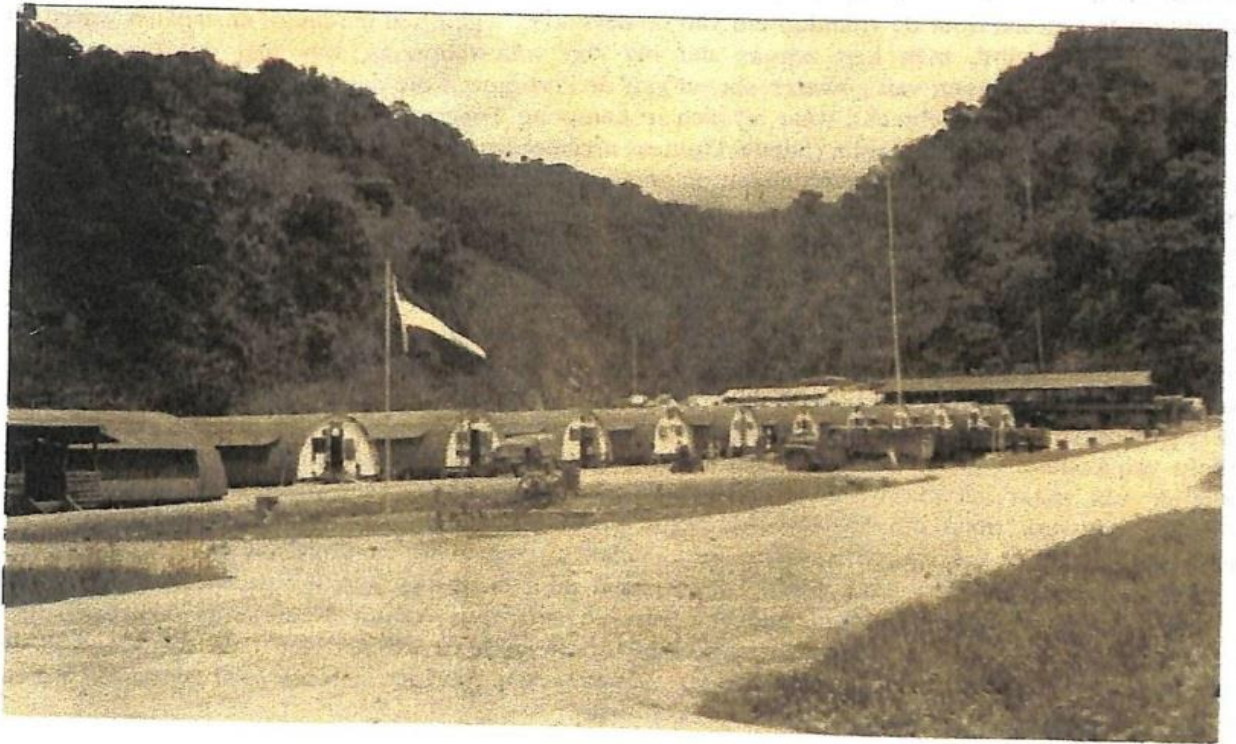
NIEUW-GUINEA GANGERS.

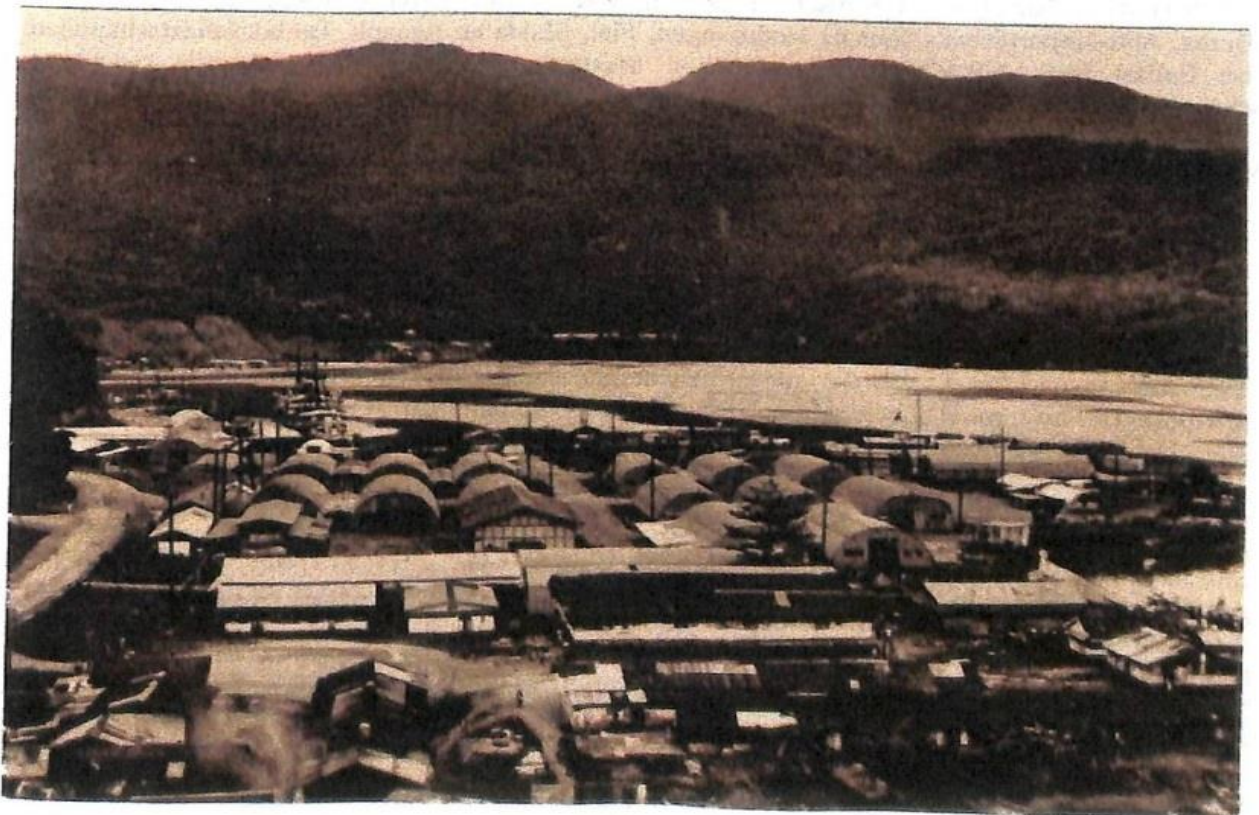
Zoals eerder geschreven werden de jongens in diverse groepen ingedeeld, onder ander als bouwvakkers bij de woning en wegebouw, chauffeurs, monteurs bij het waterleidingsbedrijf en electriciteitswezen. Verder ook nog in diverse afdelingen van de G.W.H. hetzij bij het rollend materiaal als machinisten en monteurs. Enkelen werden ingedeeld bij de bank en plaatwerkerij of in de autowerkplaats, het havenwezen, de P.T.T. en de brandweer. De jongens die bij de E.W.(Electriciteitwezen) en Waterleiding hun werk vonden, werden ondergebracht in door de Amerikanen achtergelaten koelcellen en met de hitte die in Hollandia heerst was het aangenaam vertoeven in die koelcellen. De temperatuur in Hollandia is 27 graden tot maximaal 35 graden en vrij droog. Maar het kan daar ook flink regenen, dan zijn de riviertjes die doorgaans geen of bijna geen water voeren, woeste kolkende watermassa's werden. Er was eens een geval dat door zo'n regenbui de badkamers en toiletten vernield werden, die boven het riviertje achter de Deta-barakken waren gebouwd. Ook in aanbouw zijnde bruggen werden totaal vernield en door de stromende watermassa meegevoerd. Dagen arbeid in een fractie vernield en verdwenen.

Deta-jongens uit de Sentani-groep aan het werk aan een brug tussen Hollandia-Binnen en vliegveld Sentani.

"Militaire kampement "Kloofkamp"
Hollandia-Haven.

Gouvernements-Werf Hollandia.

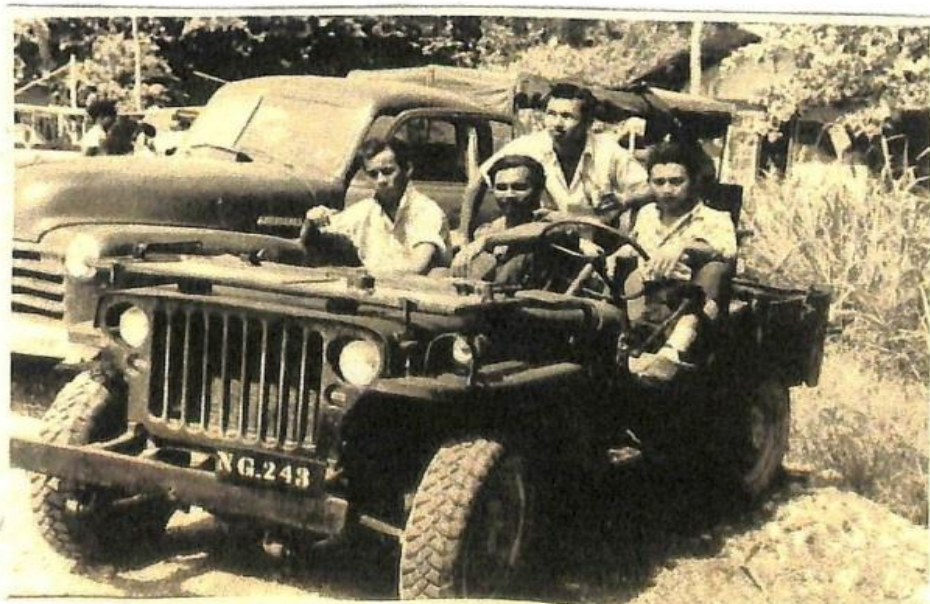
Ook kwam naar Nieuw Guinea een groep Toegoenezen onder leiding van de heer Tomasouw. Deze mensen waren gevlucht uit Indonesie, door de vijandigheid van de bevolking tegen hen omdat zij christenen waren en de Nederlanders goed gezind, men kan zeggen dat het een volksvehuizing was van de Toegoenezen. Toegoenezen zijn afstammelingen van gewezen slaven van de Portugezen die door de Nederlanders (V.O.C.) waren bevrijd en naar Java overgebracht, waar zij zich in kampong Toegoe vestigden, te Tandjong Priok bij Batavia (Djakarta). Toen zij te Hollandia (Nieuw Guinea) arriveerden was er niemand die hun aan de haven opving, ze werden gewoon aan hun lot overgelaten en wisten niet wat te doen. Een geluk was dat ze met de Deta-groep van Jan KAILOLA naar Nieuw Guinea kwamen. Zij vroegen hem of hij voor hun een oplossing had. Gelukkig vond Jan KAILOLA een paar A.A.T. chauffeurs (Aan en Afvoer Troepen) die bereid waren de Toegoegezinnen naar A.P.O. kamp (oud Amerikaans kamp) te rijden, omdat daar een barak ter beschikking was voor hun. De barak waar zij onder gebracht werden, daar ontbraken de wanden, het dak bestond uit gegolfd verzonken plaatijzer die zo rot waren dat men door de gaten erin de blote hemel kon zien. Men kan begrijpen dat het huilen de mensen nader stond dan het lachen. Bij het kamp stond ook een voorraad-loods van het Gouvernement met planken en goede dakbedekking. Hoewel Jan KAILOLA geen toestemming had het materiaal te gebruiken hadden ze het toch genomen om de barak bewoonbaar te maken, waar ze in elk geval droog en tocht vrij konden wonen. Het had wel problemen geleverd met de opzichter die voor dat materiaal verantwoordelijk was, maar het kwam later toch in orde met het gouvernement. Van huis uit waren vele Toegoenezen landbouwers, maar om dat ze in de begin periode nog geen stukje grond bezaten waren de mannen wel verplicht ander soort werk te verrichten. Velen gingen in de woningbouw werken en werden metselaars, timmerlieden, schilders enz. Vele Toegoenezen zijn na de overdracht van Nieuw Guinea aan Indonesie, naar Nederland gekomen. Een gedeelte van de groep, is vanuit Nederland naar Suriname vertrokken, hopen op een beter en vreedzaam toekomst in dat land, en hebben zich daar toegelegd in de landbouw. De ander gedeelte is in Nederland gebleven, vele jongeren zijn hier in Nederland geassimileerd en geïntegerd, zijn met Nederlandse jongens of meisjes gehuwd.

Er kwamen meer grote maatschappijen zich in Nieuw Guinea vestigen, zals NIGIMIJ (Nieuw Guinea Im-en Export Mij), P.I.M. (Pacific Import Mij), Nv Handel Mij "Sentani", Handels Vereniging "Hollandia", Firma "Heystekker", N.H.M.Nv.(bank) ook technische bedrijven, zoals Firma ENGELBERT, GEVEKE & Co. Technisch Burea, Auto-importfirma's voor de Volkswagen, Fiat, Skoda en Renault. De bouwmaatschappijen Amsterdamse Ballast Mij (A.B.M), Hollandsche Beton Maatschappij, Bouw Mij Hollandia (voorheen bouwmaatschappij "IJselstein" en de V.A.M. Er vestigde ook de H.V.A. (Handelsvereniging Amsterdam. Niet te vergeten de lokale handelsfirma's op technisch-en bouwkundig gebied etc.etc. Door hen werd de handel en werkgelegenheid in Hollandia vergroot, maar ook op andere plaatsen in Nederlands Nieuw Guinea vestigden maatschappijen. Het leven in Nieuw Guinea werd hierdoor wat makkelijker en aangenamer, althans in de steden. Het aanbod van allerlei artikelen werd gevarieerder. Geregeld deden handelsschepen komende vanuit Singapore, Australie en Nederland, Hollandia aan. Koste in het begin een ei Fl.-, (één gulden) thans werd het goedkoper, alleen eieren aan gevoerd uit Nederland hadden een bijsmaak van chloor, omdat ze geïnjecteerd werden voor de houdbaarheid. Voor hen die op de buitenposten aan de kust of aan de rivieren zaten, werden slechts eenmaal in de maand door middel van de lokale vaart, waaraan één schip van de K.P.M. deelnam en de coasters van het gouvernement en scheepvaart Mij "Mamberamo" bevoorrad. Voor de buitenposten in de binnenlanden werden de voorraden door de lucht overgevlogen en daar zorgde luchtvaartmaatschappij "KROONDUIF" voor en dit kon slechts geschieden met goed weer. Er kwamen ook meer films en de kleedingszaken deden goede zaken.(toko Sentani, Jossy, Breuer, Makassar enz.) Hollandia had ook een eigen Limonadefabriek van de familie MARTENS. Men merkte direkt wanneer een boot binnen is geweest want op de boiscoop avonden zag men de dames met hun nieuw verworven creatie's pronken. Amusementsgebouwen verrezen in Hollandia en bekend stonden onder de namen van de Jachtclub en het Zeepaardje. Eerstgenoemde was meer bedoeld voor de hoge ambtenaren of de uitgezonden krachten komende vanuit Nederland, de Deta.-jongens waren daar niet welkom. Het Zeepaardje daarentegen werd voldoende geschikt geacht voor de burgerij, waarvan het grootste gedeelte behoorde tot de lokale krachten, inclusief dus de Deta.-jongens. Maar ook andere steden als Biak en Manokwari etc. hadden hun amusementsgebouwen. Zoo kwamen er voetbalverenigingen, waarvan sommigen door de Deta-jongens zelf opgericht, zoals W.I.K. door Bart KRUISINGA samen met Auke DURANT. Maar ook andere soort sportverenigingen werden opgericht. De Deta-jongens brachten wat leven in de brouwerij. 'sMiddags zag men hen zitten op het cafe-terras van bakkerij Omlo of reden op hun mooie opgepoetste motorfietsen. Waren zij er niet dan was Hollandia een dode ambtenarenstad. Zo werd er ook aan competitie voetbal gedaan, waarvan de heren Bob STOBBE en ABAS, de personen waren die aan de wieg stonden van deze

organisatie. Op het Sentani-meer werden met speedboten racen gehouden, met boten die de jongens zelf gebouwd hadden. Eén van de bekende speedboot bouwers was Vic WARDENAAR.

V.l.n.r. : bij het Nw-Guinea monument
Piet BLONDEEL, Arie SCHIPPER
GEVELHOF en Fred SNACKEY.

Met-jong en in hun jeep.

VOEDING VAN DE DETA-JONGENS.

Zoals in het contract stond kreeg men vrije voeding en medische behandeling. Deze werd in het begin door de militaire keuken verzorgd. Later door de heer de WIT, uit zijn gaarkeuken aan de Witte Olifant, voor de jongens aan de haven. Deze werden 3 maal per dag in gamellen, in open vrachtwagens getransporteerd naar de diverse barakken en aan de barakoudsten overgedragen. Deze moest er verder op toezien, dat het met de verdeling alles eerlijk toeging en zo ieder zijn portie kreeg. De eerste chauffeur die voor het transport van het eten zorgde was Ootje COURANT, beter bekend als KIMONANG in zijn open bedford truck. Het eten bestond hoofdzakelijk uit rijst met sajoer kangkoeng of bajem. Ook nog voorzien van een stukje vlees of vis, meestal uit blik (conserven) klaargemaakt plus bij vergissing een toetje (van gedroogde pruimen) na. Hoewel alles eerlijk toeging, waren er toch soms nog problemen. Deze waren vooral wanneer de jongens te laat kwamen of moesten overwerken en vergaten het door te geven. In de meeste gevallen was er geen eten meer over en de barakoudsten probeerden alsnog wat eten uit de gaarkeuken te krijgen, wanneer die er niet was, kreeg men pruimen uit blik om maar wat honger te stillen, Toen het leger voor het eten van de Deta-jongens verzorgde was het voor die tijd vrij goed en smakelijk. Het eten uit de gaarkeuken van de heer de Wit, was niet veel soeps. Voor het geld dat hij van het Gouvernement kreeg had men meer verwacht. Te Hollandia-Binnen verzorgde de heer Lint in het begin voor de voeding van de contractanten. Logisch was het te begrijpen, dat er flink gekankerd en gescholden werd. Onze barakoudsten en voormannen hadden het niet altijd even makkelijk om iedereen tevreden te stellen, maar toch moest men respect voor deze mensen hebben omdat ze ondanks alle moeilijkheden de ondankbare taak hadden, iedereen zoveel mogelijk tevreden te stellen, met het geene wat er in de beginne voor handen was. Zij moesten een behoorlijk incasserings vermogen bezitten. De heren die in feite de verantwoording over de jongens hadden bleven buiten schot en zaten lekker thuis bij moeder de vrouw. In het begin van de jaren 1950/1953 was niets te krijgen in Hollandia, alles moest aangevoerd worden uit Singapore of Nederland. Al bezat men geld, men kon er geen eten of wat anders voor kopen, wel kon je wat vis en vruchten bij de papoea's kopen. Wanneer er een schip uit Singapore naar Hollandia kwam zag men jongens in de rij staan om maar wat te kunnen kopen in de toko's (winkels, Gansia, Sentani of Makassar, in Hollandia-Binnen Ong Ak, toko Loen). Dit waren de moeilijkste tijden. Later deden vrachtschepen Hollandia geregeld aan, uit Nederland en Australië, en kon men zo van alles kopen en het leven hierdoor voor iedereen makkelijker werd. Vooral de huisvrouwen hadden het ontzettend moeilijk en moesten goed kunnen improviseren. Aan deze vrouwen van het eerste uur één en al lof. Later kwamen er meer winkels, te Hollandia-Binnen Toko Loen, Sikman, je had ook bakkerij Lint enz. te Sentani/ Ifar een winkel van de heer Ruchtie, te Hollandia, had je Omlo, bakkerij de Boer, Jossy, Sentani enz. Ook kwamen er groenten- winkels, limonade fabriek van de familie Martens toko A.B. van de heer BEUER enz. De jongens die te Sentani tewerkgesteld werden, hadden het ook niet altijd makkelijk, het kwam bij hun wel eens voor dat er voor ontbijt niets was. Ze kregen dan 2 bananen en moesten het tot 1.30 uur s'middags doen, voordat zij hun warme maaltijd kregen. Men kon begrijpen hoe de jongen zich voelden om op een gegeven moment met een rammellende maag te moeten werken. De gevolgen hiervan waren natuurlijk, dat hun chefs de jongens beschouwden als een stelletje luie donders. Het werk dat schoot niet op en dat was logisch slap gekwijn. De heren waren zeker de kamptijden vergeten. Er werd 100% prestaties van hun verwacht, dit in de bloei van hun jonge leven en met 2 bananen als ontbijt viel natuurlijk niet mee. Je lichaam had immers veel meer calorieën nodig. Er was op Sentani geen gaarkeuken en zo moesten enkele jongens bij toerbeurt voor de hele groep koken. Dit viel natuurlijk niet mee, voor hen die dit nog nooit gedaan hadden en plotseling voor het feit staan voor de inwendige van de mens te zorgen. In een later stadium werd één van de jongens belast met de zorg van de voeding, die iets van koken afwist. Ondanks alle problemen die zich voordeden, zoals o.a. de slechte behuizing, gebrekkige watervoorziening, als ook electra die slechts zij op bepaalde uren tot hun beschikking hadden, bleven de jongens steeds hun goede humeur behouden. Mochten andere jongens uit de omliggende kampen komen, dan konden zij er verzekerd van zijn nooit met een lege maagd naar huis te gaan. Zij waren er zeker van, dat voor hun middag- en avondeten werd gezorgd. De samenhang onder hen was gewoon uitstekend te noemen, niet dat er nooit ruzie was die was er ook wel. De jongens bleven, er even vrolijk bij, en brachten wat leven in de brouwerij, ieder had wat voor een ander over. Door al dat gekanker bij hun chefs en recalcitrante houding, kreeg het gouvènement door dat het zo niet verder ging en kon men etensgeld krijgen om zelf voor hun potje eten te zorgen. Waarschijnlijk waren zij bang dat als iedereen in de barak ging koken, dat het er een rotsooi zou worden. Misschien is dit de verklaring, waarom zij in het begin op tegen waren dat er in de barak gekookt werd. Maar zo was het niet er werden kongsie's (groepen) gevormd en de jongens die ervaring hadden, kookten.

Ook werden toen rantangs geleverd door familie's die er een aardig bijverdienste in zagen, ondanks de redelijke prijs die ze vroegen was het eten prima wat ze leverden. De tante's en oma's (zoals ze door de jongens genoemd werden) wisten uit het weinige wat toen te krijgen was iets heerlijk te maken, en zij stonden altijd klaar om de jongens te helpen bij het verstellen van kleren of andere dingen waar de jongens mee zaten. Of jongens gingen bij hun familie in de kost, wannier die ook in Nw Guinea verbleven. Familie blij jongens blij, want het eten was altijd prima en ze hadden familiecontact. Later kwamen er eethuisjes en restaurants, waar je wat kon kopen en lekker eten, zoals aan de haven bij, de warong van TOMMO, de familie HABRAKEN, de familie Jan THE, restaurant Gloria in Hollandia-binnen en andere naamloze eethuisjes, waar men in de schaftijd gado gado, of nasi rames kon kopen. Ook werd er pisang goreng en loempia verkocht zowel in de barak als op de bouwplaatsen tijdens de schaftijd, door de hr Leypot (GWH), Wijsman of Eesterman te Hollandia. Had men geen geld dat werd er gepof, eind van de maand werd er verrekend, betalen deden de jongens altijd. Later kwam er een kantine bij de barakken te Holandia, die door oma GULDENAAR werd gerund je kon er eten en ontbijten. Te Hollandia-Binnen was het mevr. M.J.van ZUYLEN, die voor het inwendige van de mens zorgde.

Terug van de jacht met buit er is weer vers vlees.

RECREATIE.

In het begin van de jaren 50 had men heel weinig recreatie te Hollandia en hetzelfde zal ook met de andere plaatsen in Nieuw Guinea het geval wezen, met de jaren werd dat beter. Doordat er na werktijd en in de avonduren niets viel te beleven, sloeg de verveling toe bij vele jongens, waardoor gekke dingen ontstonden.

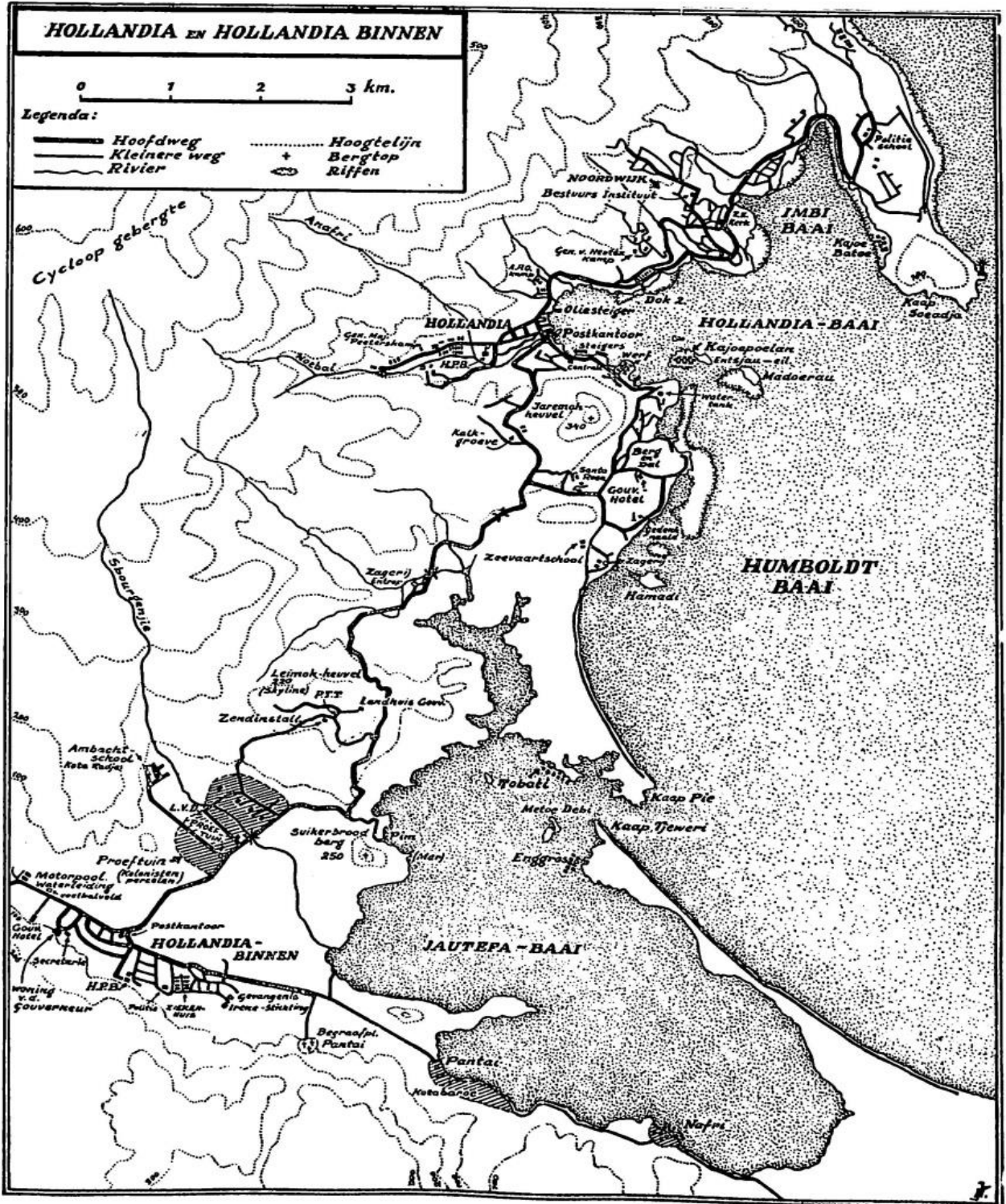
Men kon naar het "Slokkershuis" gaan om een pilsje te drinken en als er een dansavond werd georganiseerd wat zelden gebeurde, kon men dansen, maar omdat er te weinig vrouwen waren eindig dit meestal met vechtpartijen tussen DETA-jongens en de Marine-jongens, die natuurlijk ook naar vertier zochten. Eens in de week kon men wel naar de bioscoop gaan te Hollandia of Hollandia-binnen maar dat waren allemaal oude film die er draaiden, de meeste films hadden de jongens op Java al gezien, maar je ging er toch naar toe om het nog eens te zien. Doordat de film-apparaatuur oud waren was soms het muziek vals of kreeg men vaak onderbrekingen vanwege storingen aan de filmprojectoren. Later werden bij Juliana" eigenaar de heer OMLO, dans-avonden georganiseerd maar dat was daar zo klein, je kwam aan echt dansen niet toe. Je kon eventueel vissen of jagen zoals elders al beschreven. In die begin periode had nog bijna niemand een geweer. Veel later kon men een geweer kopen bij de firma "Nimrod" eigenaar de heer KOCH maar eerst moest een vergunning worden aangevraagd voor het bezit van een geweer. Daar waren wel verenigingen zoals "Zigo" en andere die wat recreatie brachten voor de mensen te Hollandia, men organiseerde ook wel eens pontontochten op het Sentanimeer waar ook gedanst kon worden, dat waren alleen in de week-ends, door de week had men toen nog niets. Veel DETA-jongens bezaten motorfietsen die zij van hun verdiende geld kochten. Deze motorfietsen werden dat zo opgepoets en van alle soorten versiersellen voorzien, het waren echte pronk stukken, waar zij trots op waren. Onderling hielden zij ook race wedstrijden, waar ook de nodige ongelukken mee waren gebeurd met een enkele dodelijke afloop. Eens werd een motor race gehouden, startplaats poort G.W.H. Hollandia-Haven naar Hollandia-Binnen (postkantoor) en terug, het ging hoofdzakelijk tussen de heren A.H. de BIJL en GOUT. De heer de BIJL was toen hoofd van de afd. autowerkplaats van de G.W.H., was onderluitenant geweest bij het KNIL afd. motorvoertuigen en gewezen jachtvlieger, (werd later hoofd sectie luchtvaartinspectie in Nieuw Guinea). Hij had op Java voor de oorlog ook wel meegedaan aan motorrace's. Toen hij al op de terugweg was naar Hollandia-Haven reed de heer GOUT pas halverwege richting Hollandia-Binnen. De heer GOUT was geen partij voor de heer de BIJL. Later werden meer verenigingen en clubs opgericht, zo werd in 1956 de Auto en Motor Club Nederlands Nieuw Guinea opgericht, de eerste voorzitter was de heer Mr. A. LOOSJES. Ook de DETA-jongens hadden een motor-club. Ook kwam het "Zeepaardje" en "Jachtclub" tot stand. De jacht-club organiseerde soms zeilwedstrijden, maar dat waren alleen maar voor mensen met geld die een zeilboot bezaten. Op het sentani-meer vonden vaak speedboten race plaats zoals reeds elders beschreven. Het "Zeepaardje" werd meer bezocht door de gewone lager en midden kader van de Hollandiase samenleving, terwijl de "jacht-club" meer werden bezocht door het hogere kader van de samenleving. In de week-ends werden dansavonden in het "Zeepaardje" georganiseerd, waar ook nog roulette werd gedraaid (Jantje THE en de heer von ENDE). Vele jongens en oudere mensen probeerden dan hun geluk te beproeven maar kwamen toch meestal bedrogen en platzak thuis. Ook dat was later mogelijk geworden in Nieuw Guinea, het gokken. Dan had men er nog een "Filatalisten Vereniging Nieuw Guinea" voor zij die aan postzegelverzamelen deden en dat waren er veel in Nieuw Guinea. Later in Nederland ontmoette men diezelfde personen weer terug in Nederlandse verenigingen, de Nieuw Guinea postzegels waren veel duurder geworden en zij verkochten met winst in de vereniging. Voetbal werd in competitie-verband gedaan, althans te Hollandia en omgeving, ook te Biak, of dat op de andere plaatsen ook gebeurde is mij niet bekend. Aan tenissen werd veel gedaan, zowel te Hollandia als op de andere plaatsen en er werden wedstrijden georganiseerd. Later werd ook het badminton beoefend en werden ook in deze tak van sport wedstrijden georganiseerd. Men kon zwemmen in zee (Base G) of het Sentanimeer. Ook werd er een zwembad gebouwd te Sentani (in de buurt van het vliegveld) de eerste echte zwembad te Hollandia en omgeving, eigenaar was de heer RUCHTIE die daar ook een winkel bezat. Ook werd gezwommen achter het militair kamp "Kloofkamp" waar ze in een rivier die daar stroomde een stuk hadden afgebakend om te zwemmen, ook Ifar had zo'n zelfde soort zwembad in een riviertje. In de barakken van de DETA, werd ook krachtsport en judo door de jongens beoefend. Het leger en later de Marine hadden hun welfare en christelijke en R.K. tehuizen waar de jongens konden vertoeven en ontspannen.

Voor al in het begin was het voor de DETA-jongens een uitkomst wanneer zij niets te doen hadden en naar Ifar kwamen, mochten zij ook wel eens de militaire cantine en bioscoop bezoeken.

De films kwamen van de Welfare uit Nederland en waren vrij recent, het leger deed veel om de militairen in Nieuw Guinea bezig te houden. DETA-jongens hadden dat niet het gouvernement deed niets, geen wonder dat de verveling toeslaat en al die moeilijkheden onstonden. Later begonnen de jongen ook eigen muziekbands te vormen en traden dan op in de soos, in het begin was het nog wennen voor de ongeoefende jongens om

muziek te maken

maar langzamer hand kwamen zij door veel oefenen tot behoorlijke resultaten, ook nu nog in Nederland zijn er jongens die muziek maken. Ook kwamen er zangers zoals BLANKEN en Rudie van DALM, de laatste maakt nog steeds platen en cd's, treedt nog steeds op, zowel in Nederland als in het buitenland.

HET WEL EN WEE IN NIEUW GUINEE.

De DETA-jongens, die vanuit Java, Sumatra, Celebes, enz. naar Nieuw Guinea waren getransporteerd hadden voor hun vertrek verschillende beloftes ontvangen, ze zouden wiliswaar vooruit moeten reizen naar Nieuw Guinea en daarginds gaan werken, waar het Gouvernement hen het best zou kunnen gebruiken, kregen vrije reis, verzorging en medische behandeling, een dagloon van één pop vijftig bruto. Hen werd voorgehouden een stuk grond te kunnen krijgen waarop zij een huis konden bouwen en zo hun achtergebleven familieleden over te laten komen. Dat iets dergelijks hen aantrok was natuurlijk logisch. Zij waren jong, sterk en flink genoeg om een nieuw vaderland op te bouwen, want Nederland was voor de meesten vreemd en koud. Deze jongens hadden wat gepresteerd. Wegen werden aangelegd en hersteld. De nodige woningen gebouwd en zo nog vele diverse werkzaamheden verricht voor een dagloon van F1.50.-per dag, doch de mooie beloften werden niet ingelost. Later konden de DETA.-jongens een renteloos voorschot krijgen en werd hun een stukje grond toegewezen te TASANGKA, waar zij in hun vrije tijd voor zich zelf en de familie een huis konden bouwen. Helaas kwam het te laat, want enkele jaren daarna kwamen de Indonesiers het overnemen. En die profiteren er nu van. Hadden gratis woningen die zij zelf niet hoefden te bouwen. Ook veel kolonisten hadden hetzelfde lot ondergaan. Heden ten dage kan je alle soorten vruchten kopen in Nieuw Guinea, die door de kolonisten zijn geplant met zweet en tranen, maar profijt en de vruchten hadden zij niet mogen proeven. Toen men in Nieuw Guinea kwam was er alleen papaja, pisang, klapper en Matua (een soort klengkeng) te krijgen. Dat waren de vruchten die daar groeiden en waren inheems. Toen Indonesie in 1962 Nieuw Guinea overnam had Hollandia, een complete gedaante wisseling ondergaan. Het was een prachtig gezicht de heuvels volgebouwd te zien met woningen waarvan de daken verschillende kleuren hadden. Nieuwe wegen waren aangelegd. Een pracht van een nieuw postkantoor en niet te vergeten het moderne ziekenhuis. Een winkelgalerij en Hollandia was voorzien van straatverlichting. Bij het zien van de algehele nieuwbouw was men er trots op en jammer genoeg dat hieraan een plotselinge einde kwam. Maar ook andere plaatsen als Biak, Manokwari, Fak-Fak enz. hadden van de opbouw geprofiteerd, wat was er veel veranderd in die 12 jaren.

De DETA.-jongens waren echte pioniers, vaak vrolijk en luidruchtig, rustig van aard. Altijd zingend in volgepakte trucks wanneer zij naar huis gingen. Deze jongens werden overal ingezet en waren goedkope arbeidskrachten. Je trof ze overal aan, alle gouvernements diensten hadden jongens in dienst, P.T.T., Ziekenhuis, Landbouw & Visserij, Boswezen, Gouvernements busdienst, C.B.L. enz. want zij waren lokale krachten en niet zo duur. Een probleem was dat er te weinig vrouwen waren, de jongens waren jong, gezond en verlangen toch ook naar wat vrouwelijk schoon. Dit zag het gouvernement later in en zij lieten uit Java, vrouwelijke arbeidskrachten op contractbasis naar Nieuw Guinea overkomen. Deze vrouwen (Indische meisjes) waren natuurlijk ook bestemd om bij diverse diensten van het gouvernement te worden ingezet. De meeste meisjes bleven natuurlijk niet lang werken, want de vrouwen honger was onder de jongens zo groot, dat ieder meisje voldoende aanzoeken kreeg en velen zijn met DETA.-jongens getrouwd.

Dat de meeste jongens, jong en onervaren waren kan men in het ondervolgende verhaal lezen van een voorman wat hij met ze had meegemaakt daar ook hij niet veel ervaring in bepaalde zaken had vooral op militair gebied. Zijn verhaal ; wij waren met een paar jongens in onze vrije tijd in het bos wat aan het wandelen toen wij een kist vonden daarin verpakt, wat van die lange zachte op dodol lijkende dingen, het rook zoet aan, en dachten ha het is dodol, proefden een stukje ja ze vonden dat het naar dodol smaakte, ze begonnen wat te eten ervan, maar na een tijdje begonnen ze wat misselijk te worden en begonnen dubbel te zien, ze dachten dat komt doordat ze het niet meer gewend waren, en ook omdat ze nog niets gegeten hadden.. Ze namen de spullen mee en bonden het aan hun gordels en liepen terug naar kloofkamp (militair kampement) waar zij waren ondergebracht. De militair die daar op wacht stond en de andere militairen wilden een gesprek met de jongens aanknopen maar zij voelden zich niet zo best en wilden doorlopen toen er een sergeant aankwam die ook met deze jongens bevriend was. Hij keek naar hun en vroeg wat ze aan hun gordels hadden hangen, dodol zeiden zij, jullie zijn gek zei de sergeant, weten jullie wat dat is ? Nou sergeant je wil zeker onze dodol afpakken en later zelf opeten.. Hij vroeg om een stukje dan zou hij hun wat laten zien. Bracht de jongens naar achter in kloofkamp, nam dat stukje, plaatste het tegen een rots en stak er een lont op aan, nou dat gaf een knal, want wat hebben de jongens gegeten, dynamiet. En nou moesten zij met hem naar de militaire arts. De sergeant ging de ziekenzaal binnen en vertelde de arts wat er was gebeurd, de jongens moesten binnen komen en de arts onderzocht hun en moesten maar de volgende dag terug komen. Toen zij naar buiten kwamen wachtte de sergeant hem op en vertelde hun dat wanneer zij hun behoefte moesten doen, dat zij met hun kont in het water moesten doen, want als zij het normaal zouden

doen, dus boven het water, door de vallende ontlasting een ontploffing kan ontstaan en zij de lucht invlogen. Dus de jongens deden zoals de sergeant adviseerde, als onderofficier zal die het wel weten dachten zei en de sergeant maar lachen. Toen zij weer bij de dokter kwamen vertelden ze wat de sergeant hun had geadviseerd, de arts begon zo hard te lachen, want het was onzin wat de sergeant vertelde. Zij hadden toen wraak genomen door de tandenborstel van de sergeant met kinine in te wrijven. Toen hij 's morgens zijn tanden poetste kreeg hij een bittere smaak in zijn monden en was meteen klaar wakker, hij wist natuurlijk wie de daders waren, maar nam het sportief op. Onderling zitten de jongens elkaar ook te plagen, zo was er een jongen die heel erg van slangen griezelt. Toen op een dag een groep naar hun werk gingen en zand moesten transporteren reden zij toevallig een slang dood, stopten en verborgen de dode slang in de achterbak. Toen de jongen die zo voor slagen griezelde in de achterbak van de truck stapte en de slang zag viel hij flauw, maar wat deden de jongens, ze namen de dode slang en deden dat op zijn borst, dus toen hij weer bij kennis kwam en de slang op zijn borst zag, gaf een schreeuw en viel weer flauw. Er gingen niet alleen jonge Deta-jongens maar ook oudere mannen als ontractant naar Nieuw Guinea. Zo ook paatje W. die een kunst gebid had. Hij lag met een groep jonge jongens in het ruim omdat boven op dek alles bezet was, de jongens wisten dat hij een kunstgebid had en die iedere avond in een beker met water deed. Op een avond wou één van de jongens, die niets van het kunstgebid afwist wat water hebben voor de nacht en vroeg of iemand een beker voor hem terleen had, hij werd naar paatje W. verwezen. Ja hoor paatje had geen bezwaar hij mocht het lenen, maar vergat dat hij zijn kunstgebid in had zitten, de jongen dacht het is oud water en gooide de inhoud door de patrijspoort in zee. De volgende ochtend een hele spektakel want paatje was zijn kunstgebid kwijt. Hij moest wel een half jaar wachten voordat er een kunstgebid uit Nederland kwam via tandarts Du CLOUX. En al die tijd moest paatje zijn eten prakken (fijn maken). Zoals eerder geschreven hadden alle gouvernementsdiensten en in de particuliere sector Deta-jongens in dienst. Je vond ze later over heel Nieuw Guinea verspreid. Omdat ze een ideaal hadden namen zij de ontberingen voor lief. Daar ze als lokale krachten werden beschouwd waren het goedkope werkers.

Toen de Arbeidersbonden in Nederland in Nieuw Guinea zusterbonden oprichten werd het anders en voor de Deta-jongens, zij kregen betere vooruitzichten. Zij werden bijstands-ambtenaren en vielen onder het Ministerie van Overzeese Gebieden en had de Nieuw Guinea ambtenaar recht op buitenlands verlof en beter gesalarieerd, toch kwam die regeling voor de meeste Deta-jongens telaar want velen hadden het land reeds verlaten. Men hoort weinig van de Deta-jongens, maar toch waren zij die het zware en gevaarlijke werk verrichten, hoewel zijn niet door hun werk bezwaken. Zoals MOTTA, die onder een rotswand bedoven werd toen hij met zijn bulldozer aan het werk was, de jongens van de Kadaster, zoals POST, die door een giftige slang werd gebeten en KRIJGSMAN, die door een veraderlijke waterstroom (rivier) werd meegenomen en verdrank. Zo zijn er nog velen wier namen men na zovele jaren zijn vergeten, die hun plicht deden zonder morren.

Zo schreven D.L.D. BRONGERSMA en G.F. VENEMA in hun boek "Het witte hart van Nieuw Guinea" het volgende over de jongens van de Kadaster. In het verhaal over het verloop van de expeditie van het Sterrengebergte, over de Kadaster-jongens onderleiding de heer F.L.T. Van der WEIDEN.

"Voor een goede kartering van het gebied met behulp van luchtfotografie is het nodig dat van een aantal punten precieze ligging wordt bepaald. Dit is thans door astronomische plaatsbepalingen bij Mabilabol, Antares en Katem gebeurd. Gedeelten van de door de expeditie onderzochte gebied zijn door het kadasterpersoneel in kaart gebracht. De grens tussen Nederland-Nieuw Guinea en het Australische deel van (Territory of New Guinea in het noorden ; Territory of Papua in het zuiden) loopt van de noordkust af langs de 141ste meridiaan oost van Greenwich naar het zuiden, tot het punt waar deze meridiaan de Fly river bereikt ; daar volgt de grens der westelijke oever van de rivier tot 141° 1' 48" O.L. om vandaar recht naar het zuiden te gaan tot de monding van de Bensbachrivier aan de zuidkust. Zo'n lijn doet het op een kaart heel goed, maar in het terrein is hij niet te vinden. Daarom is overeengekomen dat door astronomische plaatsbepalingen in het terrein de grens zo nauwkeurig mogelijk zal worden bepaald. Aan het Kadaster van Nederlandsch Nieuw Guinea valt de eer te beurt om deze plaatsbepalingen in het zeer moeilijk toegankelijk bergland te mogen doen. Van de aanwezigheid van de expeditie, die mogelijk enige helikopter steun kon geven, maakte de Kadaster gebruik om in het Sterrengebergte te werken. De mensen die dit werk onder leiding van de heer Van der WEIDEN verrichten, zijn stuk voor stuk goede rimboelopers (woudlopers). In kleine groepjes met een aantal dragers trekken zij het gebergte in; onder de meest primitieve omstandigheden bivakkeren zij daar en wachten totdat er enkele heldere nachten komen om waarnemingen te doen (verrichten). Dat kan soms maanden duren, zoals op de Antares waar pas na drie maanden de gegevens verkregen werden. De groep die daar werkte kreeg tegen het einde van het verblijf op de Antares met bevoorradings moeilijkheden te kampen, maar men gaf niet op ; het resultaat was dat de mannen vermagerd in Mabilabol terugkeerden, maar

de gegevens hadden zij. De waarnemingen geschieden om het uur en de wekker wordt telkens een uur verder gezet, om als het afloopt te kijken of er een heldere lucht is. Men hoort weinig over dit kadasterwerk ; de mensen timmeren niet aan de weg.. Integendeel zij zwoegen waar geen wegen zijn en hun tochten horen wel tot het zwaarste die er in Nieuw-Guinea worden gemaakt. Geen wonder dat de deelnemers aan de expeditie met bewondering zijn vervuld over de prestaties van de "jongens" van Van der WEIDEN. Naast hun beslommeringen waren zij steeds bereid om de expeditie-deelnemers te helpen." De jongens van de kadaster waren op de heer Van der WEIDEN na allemaal Deta-jongens.

Maar ook bij andere diensten deden de jongens hun plicht, onder welke moeilijkheden omstandigheden moesten de jongen van de RWD werken bij het openleggen en maken van wegen in het oerwoud. De jongens van de Gezondheidszorg, malaria-bestrijding die met wankele prauwen de kampongs langs gingen om de woningen met D.D.T. spuiten proberen malaria vrij te maken en in primitieve omstandigheden dagen van huis waren. De Framboesia-bestrijding, T.B.C. bestrijding, Boswezen Landbouw je hoort zowenig van deze DETA-jongens, maar toch waren ze er en deden hun plicht zonder veel woorden vuil te maken.

Ook waren jongens die voor zich zelf waren begonnen en het bos introkken om producten te zoeken, zoals damar (harstsoort) enz., of krokodillen vingen om de huiden te verkopen, weer andere jongens leefden van de jacht en visvangst, houthakkers waren, de gekapte bomen met G.M.C. trucks uit het bos naar het water transporteerden om deze later weer met een sleepboot naar de houtzagerij te slepen, om dat daar weer te laten verwerken tot balken of planken voor de woningbouw, ja dat waren de pioniers en avonturiers onder de DETA-boys. Jongens die een eigen fotozaak begonnen, (Hans van LEUVEN), Auto-reparatie atelier (Gebr. RIJKE), taxi-bedrijf (Bloemhard, PIJPAERT), radio-reparatie en wikkeld afd. (CRAANEN, Reparatie en onderhoud van schrijfmachine's en instrumenten (LAVERMAN en Co), Auto-daeler "Renault" (GROEN), motorfietsen en onderdelen importeur (PIETERS), en nog veel andere Deta-jongens die wat voor zich zelf probeerden optebouwen, te veel om op te noemen.

Deta-jongens van afd. zwaarmateriaal
G.W.H.

v.l.n.r. staand : BRENNEISSEN, ZIETSE, JACOBS, MISSEIJER,
KOSTER, BARKEY en zittend ZINSER.

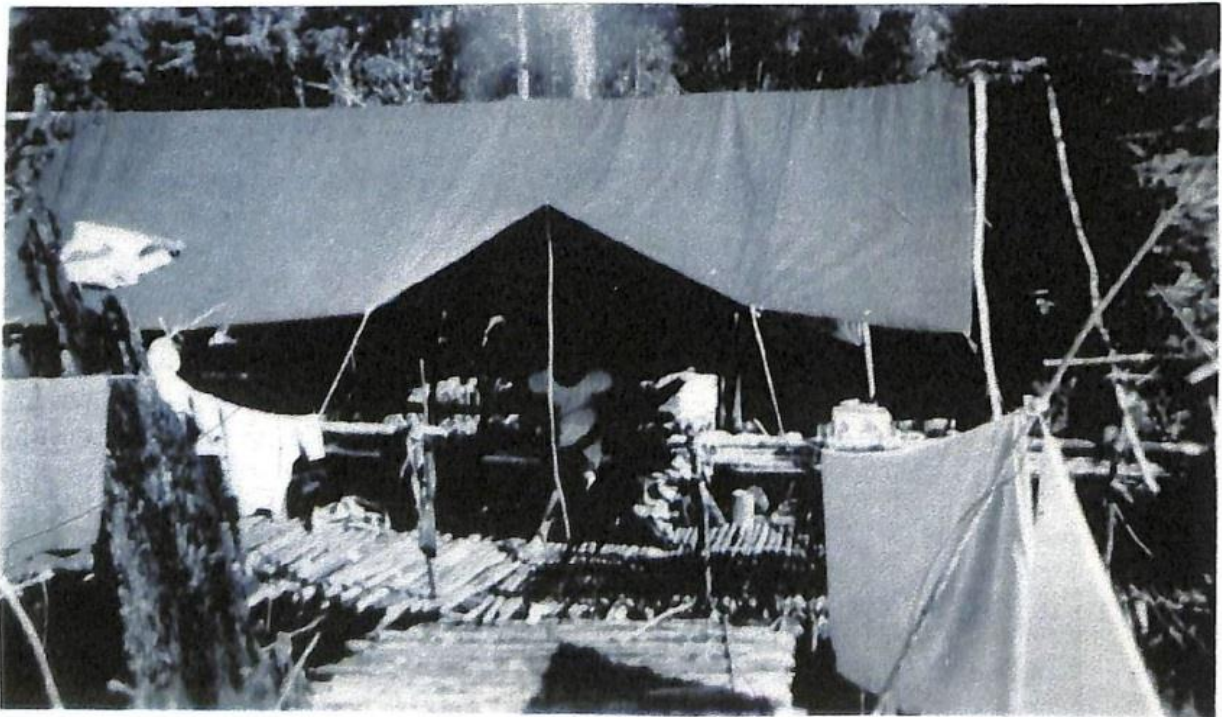
Daar er weinig of geen familieleden van de jongens waren maakte hun erg opstandig. De Indischman is een familieman en hechten er erg veel waarde aan. Vaak namen de jongens het recht in eigen hand en werd er handhandig opgetreden wanneer iets hun niet zinde. Zij werden dan door de politie opgepakt en veroordeeld, moesten dan een paar dagen of maandje hun straf uitzitten, ze noemden dat even in de "djeel zitten", het maakte voor velen niets uit of zij veroordeeld worden of niet, ze waren zat om voor speelbal te worden gebruikt. Toch waren het deze jongens die wat leven in de brouwerij brachten, anders was Hollandia een dode ambtelijke stad. Deden niet gewichtig, spraken onze gewone Indische ABC taal als zij gewend waren. Je zag ze s'middags op hun glimmende motorfietsen (Triumph, Nortons of Jawa's) door de straten racen. De jongens hielden echt van hun motorfietsen en besteden uren om ze zo mooi mogelijk te maken en vertoetelden het als een vrouw. Het is natuurlijk niet zo dat zij van geen vrouwen hielden, maar die waren er haast niet. De importeur van deze motorfietsen was de heer Pieters, ook een gewezen Deta-jongen uit Soerabaja. Jongens die een geweer bezaten gingen in de bush jagen om wat vlees bij hun eten te hebben of verkochten dat aan de familie's die er om vroegen of gaven het gewoon weg, ook werd er veel gevist. Muziek werd ook wel gemaakt door de jongens, soms om niet aan te horen, maar dat was het leuke ervan, (salah wissel noemden ze dat). Ook waren er jongens die het harde leven niet meer aan konden en deden gekke dingen, zij hadden dan een Nieuw Guinea tik noemden wij. Zij werden dan in de zenuw inrichting "Irene" in Hollandia-Binnen opgenomen of later op 's-lands kosten naar Nederland gestuurd.

De DETA-jongens waren echte pioniers, vaak vrolijk en luidruchtig, zingend in volgepakte trucks, wanneer zij naar huis gingen, deze jongens werden overal ingezet het waren goedkope arbeidskrachten. Alle gouvernementdiensten hadden Deta-jongens in dienst, Landbouw, Ziekenhuis, P.T.T., Visserij, Boswezen, Kadaster, Gouvernemenst busdienst, C.B.L. Financiën, B.B. enz. zij werden beschouwd als lokale krachten dus niet duur. Later toen er Arbeiders-bonden (C.N.V., ARKA) kwamen veranderde dat in bijstand ambtenaar en kreeg men ook recht op Europees verlof. Een probleem was er en dat is dat er te weinig vrouwen waren, de jongens waren jong en gezond en men verlangde naar vrouwelijke schoon. Dit zag het Gouvernement later in en zij lieten uit Java, vrouwelijke arbeidskrachten op contract basis naar Nieuw Guinea overkomen, deze vrouwen (Indische meisjes) waren natuurlijk ook bestemd om bij diverse diensten van het Gouvernement te worden ingezet. De meeste meisjes bleven natuurlijk niet lang werken want de vrouwen honger was onder de jongens zo groot, dat ieder meisje voldoende aanzoeken kreeg en velen zijn met DETA-jongens getrouwd.

De DETA-jongens, die vanuit Java, Sumatra, Celebes, enz. naar Nieuw Guinea kwamen, hadden voor hun vertrek verschillende beloftes ontvangen, ze zouden wel willeswaar vooruit moeten reizen naar Nieuw Guinea en daarginds werken, waar het Gouvernement hen het best zou kunnen gebruiken, kregen vrije reis, verzorging en medische behandeling, een daggeld van één pop vijftig bruto. Hen werd voor gehouden dat zij een stuk grond kunnen krijgen of kopen waarop zij een huis konden bouwen en dan hun familie konden laten overkomen. Dat iets dergelijks hun aantrok is logisch, zij waren jong, sterk en flink genoeg om een nieuw vaderland op te bouwen samen met de oorspronkelijke bewoners dat land in cultuur te brengen, want Nederland was de meesten vreemd en koud. Wel deze jongen hadden gebouwd en flink ook, wegen werden verbeterd of aangelegd, huizen gebouwd, aan de havens werden allerlei werkzaamheden verricht en verbeterd, al deze prestatie voor één pop vijftig, maar de mooie beloftes werd niet ingelost, ja veel later toen was het reeds veel te laat de meeste DETA-jongens waren reeds vertrokken. Toen werd een stukje grond toegewezen te Tesangka en konden zij een renteloos voorschot krijgen, waarmee zij in hun vrije tijd een huis konden bouwen voor zich zelf en familie. Helaas was het te laat want een paar jaar daarna kwamen de Indonesiërs het overnemen en die profiteren er nu van, zij hebben gratis woningen die zij niet zelf hoefden te bouwen. Ook veel kolonisten ondergingen het zelfde lot als de Deta-boy's. Heden ten dage kan je alle soorten vruchten kopen in Nieuw Guinea, die door de kolonisten zijn geplant met zweet en tranen, maar profijt van de vruchten hadden zij niet mogen proeven. Toen men in Nieuw Guinea kwam was er alleen pisang (bananen), papaja, klapper en matua (een soort klengkeng) te krijgen, want dat waren de vruchten die daar groeiden en waren inheems. Toen Indonesie in 1962 Nieuw Guinea overnam heeft Hollandia een complete gedaante wisseling ondergaan, wanneer men ziet dat al die heuvels zijn volgebouwd met huizen en de wegen die waren aangelegd, een nieuw postkantoor, modern ziekenhuis, winkelgallerij enz. ja dan denk je al die jaren gewerkt en nu Hollandia tabé, onze taak is hier afgelopen. Maar het geld niet alleen voor Hollandia, ook Biak, Manokwari, Fak-Fak en nog vele andere plaatsen hebben van de opbouw geprofiteerd, wat is er veel veranderd in die 12 jaren, zullen de Papoea's hier van ook profiteren? Nee zij zullen door de Indonesiërs als een 2e rangs burger worden beschouwd.

Op tournee, geen dragers, dus zelf sjouwen is het devies.

Een bivak in het binnenland van Nieuw Guinea.

DETA-JONGENS BEDROGEN.

Later kregen de jongens in de gaten dat de gedachte om Nieuw Guinea als stamland voor Indische Nederlanders op te bouwen een illusie was. De Nederlandsche regering (Gouvernement) had arbeidskrachten nodig en daar waren de DETA-jongens goed voor. Om hun familie te laten overkomen was niet eenvoudig, het ging ook heel moeilijk er werd hen zoveel in de weg gelegd, zij voelden zich bedrogen. Er zijn maar een paar jongens die hun ouders hadden kunnen laten overkomen. Eén van de jongens kreeg zulke smeekbrieven van zijn ouders, om hun alstublieft naar Nw Guinea te halen, daar de toestand in Indonesië voor hun onhoudbaar werd. Hij bedacht toen een list om zijn familie in Nieuw Guinea te krijgen.

Hij was voorman van een groep Deta jongens in Hollandia-Binnen (Samba groep). Om zijn familie via de officiële instanties te laten overkomen was een illusie. Als Deta-jongen kreeg je toch nul op request. In overleg met zijn jongens stelde hij zijn bazen voor om voor de Sambagroep een barak te bouwen, om van daaruit alle voorkomende werkzaamheden uit te voeren, dit voorstel werd ingewilligd. Zij kregen nieuw materiaal voor hun barak, maar in plaats van hun een barak te bouwen hebben de jongens, werd een gezinsbarak gebouwd, zodat verschillende gezinnen zouden kunnen overkomen uit Indonesië. De zondags gebruikten de jongens om materiaal te halen uit de Amerikaanse dumps en daarvan werd de Samba barak gebouwd. De gezinsbarak die zij bouwden had 17 grote kamers. De jongen was blij toen het klaar was en dachten nu kunnen wij onze familie laten overkomen, omdat zij voordien met bevoegde ambtenaren waren overeen gekomen dat wanneer er huisvesting aanwezig was zij hun familie konden laten overkomen. De ambtenaren wisten niet dat achter de Samba-barak een gezinsbarak werd gebouwd door de jongens, die van de straatkant niet zichtbaar was. Toen de gezinsbarak klaar was, hadden zij trots de autoriteiten uitgenodigd, hadden de barak in hun vrije tijd gebouwd en dachten dat er nu een oplossing te hebben gevonden voor de overkomst van hun familie en rekenden op een goedkeuring, helaas er was een tekort aan huisvesting in Hollandia-Binnen en konden de autoriteiten de gezinsbarak zelf goed gebruiken. De teleurstelling was groot voor de één pop vijftigers bruto. Je voelt je toch beduvelt, door eerst te zeggen als je huisvesting had, kan je familie overkomen, maar had je die dan konden zij toch niet overkomen, want er heerst een woning tekort en ze hadden het illegaal gebouwd. De voorman van de Samba jongens had er geen vrede mee, tot hij een idee kreeg, wat wel riskant was maar te proberen om op die manier zijn familie over te laten komen, daar de berichten uit Indonesië dringender werden.

Aangezien zijn groep veel klusjes voor verschillende hoogwaardigheidsbekleders moesten verrichten, wachtte hij af wanneer er bij gouverneur Van WAARDENBURG een karwei was te verrichten, dan zou hij dat karweitje zelf doen. En dat karweitje kwam. Toen hij de gouverneur zag, vertelde hij langs zijn neus weg dat hoofd ingénieur WEHLBURG, geen bezwaar had dat zijn familie kon overkomen. De gouverneur feliciteerde hem, en de gouverneur moedigde hem aan er zo spoedig werk van te maken. (Dit was natuurlijk niet waar wat hij vertelde aan de gouverneur). Hij ging toen naar Ir WEHLBURG toe en vertelde hem dat de gouverneur toestemming had gegeven voor de overkomst van zijn familie. Zo kreeg zijn directe chef Ir KLENCKE, het ook te horen, hij had dus op zo'n manier zijn superieuren om de tuin geleid. Er ging een telegram uit Nieuw Guinea z.g. van het Gouvernement aan Mr de Rijke, (die de belangen voor Nieuw Guinea in Djakarta behartigde) dat zijn familie uit Semarang naar Nw Guinea kon overkomen. De jongens van de Samba-barak waren met hun voorman eens, stonden achter hem en hielpen hem. Toen zijn familie met de KPMer ms "Karosa" zouden arriveren werden in de Samba-barak de veldbedden waarop zij sliepen naar elkaar toegeschoven om ruimte te maken voor een kamer, die ook prompt gereed werd gemaakt door de jongens voor de familie van hun voorman. De dag dat de "Karosa" in Hollandia zou aankomen, reed de Samba auto met wat jongens naar de haven, op een heuvel (haarpin) wachtten de jongens de komst van de "Karosa" af tot die afgemeerd was en reden toen snel naar beneden naar de kade, aan de dienstdoende politieagent zeiden ze dat zij gevaarlijke stoffen moesten afhalen, deze deed zonder navraag aan zijn chef de zijpoort open en zij reden de kade op. Nu werd zijn familie met koffers snel op de truck geladen en nu maar hopen dat er niets gebeurde of voordat er controle kwam. Gelukkig gebeurde er niets. Nu moest hij de gouverneur vertellen dat hij hem om het tuin had geleid, hij moest alle moed bij elkaar schrapen om het te vertellen, want de familie had een verblijfsvergunning nodig, van de Immigratie Dienst, anders waren zij illegaal. De Gouverneur nam het gelukkig goedmoedig op en had alle begrip voor zijn handelwijze. De familie kreeg een verblijfsvergunning. Maar er waren wel andere top ambtenaren die het niet zo leuk vonden, vooral de resident, die het niet leuk vond op zo'n manier te zijn ingelopen en deed alle moeite om hem tegen te werken in alles. Toen hij na zijn Deta contract tijd, na vele omzwervingen en van alles deed om aan werk te komen, kreeg hij werk op het H.P.B. (hoofd plaatselijk bestuur) kantoor te Hollandia.

Op 1 februari 1954 stelde zijn chef de H.P.B. van Hollandia, aan de resident voor, hem aan te stellen als rooimeester, omdat het nogal veel omvattend werk was, Dok II, Hollandia-Haven, Hollandia-Binnen, Sentani, Ifar enz. wat voor hem een promotie zou betekenen. Dit voorstel voor bevordering werd prompt door de resident te niet gedaan, het ging zo goed volgens hem en achte het niet nodig een rooimeester aan te stellen. Later stelde de resident 2 rooimeesters aan, de benoemingen waren ineens noodzakelijk volgens de resident omdat de omvangrijkheid van het gebied en de daaraan verbonden administratie het nodig maakten, en al die tijd had hij (ex voorman) dat werk alleen moeten verrichten naast zijn andere werkzaamheden. Ja wat hier van te zeggen? Zo zijn er vele dingen die toen niet en nu nog niet door de beugel kunnen. Zo zijn er nog meerdere gevallen, hoe de jongens op hun manier, en via een omweg hun chefs hadden om de tuin geleid, om hun doel te bereiken, soms met gunstig resultaat, soms loopt het slecht voor hun af, vooral wanneer hun chef een Indische Nederlander was, deze waren over het algemeen niet zo tolerant.

De hoofdamttenaren en betuur (Gouvernement) dachten het zijn maar Deta-jongens, ja-ja tot zij voor het feit stonden, dan zijn zij opeens met stomheid geslagen, want dat hadden zij van de Deta jongens toch niet verwacht en die jongens zijn dan plotseling onbetrouwbaar, maar zij vergaten dat zij er zelf om gevraagd hadden om bedrogen te worden.

Toen er in Hollandia-Binnen een manifestatie werd gegeven door de Nieuw Guinea Vereniging, kwamen honderden jongens met trucks en bussen er naar toe, om naar de heer HOOYDONK en mevr. de GRAVE-TERWORGT te luisteren en te horen wat zij hun te vertellen hadden. Er bleek dat er in Nederland een stroming bestond die de regering had geadviseerd Nederlands Nieuw Guinea maar aan Indonesie over te dragen, zonder rekening te houden met de bewoners van dat land. Ook de heer JOUWE hield een toespraak over deze kwestie. Er werd een protest telegram opgesteld samen met de Papoea voormannen en naar de Nederlandse regering gestuurd.

De jongen waren hierdoor uit hun doen en erg gauw geïrriteerd er kwamen vechtpartijen tegen jongens van de marine als die wat zeiden. Ook tegen Indonesiers (Keinezen) die pro de Indonesie waren. Het bestuur van Nieuw Guinea was bang voor een escalatie. Aan de Oranjelaan had men een loods, die leeg werd gemaakt en geschikt gemaakt om mariniers te huisvesten. De mariniers werden daar schuins tegenover de barakken gelegerd, verdekt achter een luik hadden zij een mitrailleur opgesteld en gericht naar de barakken, zo bang waren ze voor de Deta jongens. Een geluk dat de Deta jongens niet wisten dat daar een mitralleur was opgesteld en naar hun gericht, want dan waren er zeker moeilijkheden ontstaan. Later toen de mariniers naar elders in Hollandia verhuisden (Ifar) hadden een paar van hun die bevriend waren met de Deta jongens het hun verteld. Men moet niet vergeten dat er onder de Deta contractanten veel gewezen ex KNIL militairen waren, die behoord hadden bij rode, groene baretten (korps speciale troepen) en ander onderdelen die veel oorlogs ervaring hadden, die waren toch niet zo happy met hun behandeling door het gouvernement en waren nogal gauw tot actie bereid.

Wanneer men nu na jaren op de situatie van toen terugblik dan was het toch ook voor de Nederlands Nieuw Guinea bestuurders heel moeilijk, zij waren ambtenaren en hadden maar de instructies van de regering uit Den Haag uit te voeren. Hoe kan men ook een land dat ca 13 maal zo groot is als Nederland en maar ca 50 miljoen gulden kreeg voor de opbouw van dat land. Alleen het kleuteronderwijs in Nederland had al een 30 miljoen op hun begroting. Het was voor hun moeilijk iedereen in Nederland Nieuw Guinea tevreden te stellen wat begrijpelijk was met zo weinig geld.

Toch is er heel wat gepresteerd, neemt men het nieuw gebouwde Centraal Ziekenhuis, was toen het modernste van Zuid Oost Azie. Het waterleiding systeem, wordt nu nog door de Indonesiers geëxploiteerd, Electriciteit Centrale (Jarmo), electriciteit werd helemaal over de heuvels heen naar ver afgelegen huizen getrokken, wegen en huizen kwamen er, het openleggen van het binnenland, sloop en luchtvaart verbindingen dat alles was toch maar gedaan met het weinige geld. Biak, Manokwari, Sorong, Fak-Fak en nog andere plaatsen die zijn opgebouwd, dan vraag je af hoe is dit mogelijk met dat beetje geld.

Wanneer men in 1962 de baai van Hollandia binnenvoer en de heuvels zag volgebouwd, wat in 1950 nog een lege, kale rode bedoening was (de rode aarde komt doordat er ijzer in zit), ja dan weet men dat er in die 12 jaar heel wat gepresteerd was. En daar hadden de Deta jongens ook aan bijgedragen.

RADIO-OMROEP NIEUW GUINEA. (R.O.N.G.)

De radio-omroep in Nieuw Guinea begon doordat een groep militairen onder leiding van sergeant-majoor D.A. VISKER het een gemis vonden dat er in Nieuw Guinea geen radio-omroepzender in de lucht was. De sergeant majoor VISKER, vroeg aan de basiscommandant en het hoofd van Plaatselijk Bestuur te Biak vooraf toestemming om te mogen uitzenden.

Beiden waren enthousiast voor het idee, de heren hadden het nooit vermoed dat iets dergelijks binnen de mogelijkheden lag.

Er werd een kleine studio gebouwd en men begon programma's uit te zenden voor de militairen.

Met een zender dat feitelijk alleen bestemd was voor telegrafie, hebben zij toch weten uit te zenden, hoewel het geluid niet 100% was, een telegrafiezender is geen specifiek omroepzender, vooral wat muziek betreft.

Zo begon men elke avond een uurtje plaatjes te draaien en brachten groeten over en er werden informatieve praatjes uit kranten en weekbladen uitgezonden. Na verloop van tijd werd er ook dagelijks nieuwsbulletin uitgezonden. De militairen die hier aan meewerkten waren erg enthousiast, ze hadden wat te doen, want het was daar een aflopende zaak voor hun.

Door de hoge ligging van de centrale en de gunstig geplaatste zendmasten kon zij met maar een 500 watt zender toch nog heel wat luisteraars bereiken. Kregen ook veel reactie's van de N.G.P.M te Sorong en van de kolonisten te Manokwari. Toen de nieuwbenoemde gouverneur van Nieuw Guinea, de heer S.L.J. Van WAARDENBURG op Nieuw Guinea aankwam en op Biak lande werd hij door de basiscommandant Luitenant Prins verwelkomt en deze gaf aan deze hoge gast zijn eigen aftansche auto ter beschikking. De gouverneur was in gezelschap van de resident EECKHOUT, en zij verbleven enkele dagen te Biak en lieten vol interesse zich rond brengen en op de hoogte stellen van alles wat er werd verricht, ook de zend centrale bezochten ze, waar zij opmerkzaam werden gemaakt op de omroep studio en de dagelijkse uitzendingen die de militairen hielden voor de strijdkrachten op Nieuw Guinea. Diezelfde avond was er een bijeenkomst in de cantine van kamp 17. Om beurten liet de gouverneur personen langs zijn tafel komen om naar hun werk en plannen te informeren. Zo kwam ook de sergeant majoor VISKER en radio monteur Van VELZEN bij de gouverneur en hij had maar steeds over hun kleine radio omroep. Hij vroeg toen op de man af of zij eventueel bereid zouden zijn om een officiële omroep voor heel Nieuw Guinea te verzorgen. Daarover hadden de heren VISKER en Van VELZEN eigenlijk nog nooit aan gedacht, maar vonden het wel een goed idee. De gouverneur verzocht hun voor verdere uitwerking van dit plan contact te houden met resident Van EECKHOUT. Omdat zij nog steeds militair waren, behoorde er eerst een tussen stadium te komen, waarbij uiteraard de basis commandant behoorde te worden betrokken. Er zouden dan ook langer worden uitzonden en alle plaatsen in Nieuw Guinea zouden via het plaatselijk bestuur worden geïnformeerd over de uitzendingen. Er moesten overzichten en materialen moeten worden besteld die nodig was. Er werd zelf een bescheiden studiogebouw door een luitenant van de Genie ontworpen. VISKER begon te informeren om meer duidelijkheid naar de voorwaarden van dienst neming bij het Gouvernement van Nieuw Guinea en bij de KNIL militairen wie bereid waren aan dit project mee te doen. Alle gewezen KNIL militairen waren er voor, de KL militairen keerden liever terug naar Nederland. De resident Van EECKHOUT kwam daarna met voorstellen voor overgang "in vaste dienst" van alle beroeps militairen van het KNIL en gaf daarbij persoonlijk een schriftelijke bevestiging van de gedane toezeggingen. Deze KNIL militairen waren idealisten en werkten hard met voorbij zien van eigen belang. Ze hadden weinig ervaring met het Nieuw Guinea gouvernement en geloofden alles en zouden het weldra bezuren. Hoewel de heren VISKER en Van VELZEN liever gezien had dat er van uit Biak de radio-programma's werden uitgezonden, besloot het gouvernement dat die zender daar niet mocht blijven. De heren VISKER en Van VELZEN maakten samen een orientatiereis naar de nieuwe standplaats van de zender te Hollandia. De beprekingen die zij met de P.T.T. te Hollandia hadden liep niet zoals zij gedacht hadden. De 2000 watt (Wilcox) die zij te Biak hadden mocht niet mee. De P.T.T. gunde hun geen eigen zender. Zij zouden aangesloten worden op een bestaande Aeradio, die overdag bestemd was voor het vliegverkeer en 'savonds omgeschakeld voor de omroep. Om grote afstanden te overbruggen hadden zij graag een korte golf frequentie gehad maar zij moesten tevreden stellen met een middengolf, die naar de ervaring van de heren geen overbruggen van grote afstanden zal toestaan. Men bracht deze bezwaren ook bij de resident Van EECKHOUT naar voren, maar het mocht niet baten de P.T.T. bleef bij hun standpunt zij kregen de 69 meter band toegewezen. En nu komt het want later zag men de fout in en moest de zender naar Biak verhuizen, waar men toen maar een nieuw complex voor de R.O.N.G. heeft gebouwd, en dat moest allemaal komen van de Nieuw Guinea begroting. De zender moest wel verplaatst worden van Biak naar Hollandia en hen werd te Sentani als aanvang een benzineloods toegewezen.

Het personeel dat met hun overkwam uit Biak kreeg een paar kleine huisjes die aan de strip zijde stonden toegewezen. In juli 1950 kwam men te Sentani aan en moesten omdat zij toen nog militairen waren moesten zij zich eerst op het garnizoen te Ifar melden, waar het stafkwartier was gevestigd. Zo als gebruikelijk in het begin van de opbouw was niets geregeld. Het personeel moest alles zelf nog doen, het beloofde huisvesting was er nog niet, zij mochten van de heer SCHREGARDUS (hoofd Meteo-dienst op Sentani) tijdelijk van de huisjes gebruik maken die voor zijn personeel was bestemd maar nog niet waren gearriveerd. De benzine loods werd van alles ontdaan, oude lege benzine vaten en rommel werd opgeruimd en men begon een studio te bouwen, indelingen te maken, voor controlekamer enz. men werkte hard ook in hun vrije tijd om zo spoedig mogelijk de zender in de lucht te krijgen. De nodige bouw materiaal werd besteld via de Ir BERRETT die hun daarbij hielp. Toen de zender en studio klaar was werd aan de luiteraars gevraagd om te reageren over het ontvangst ervan. Van het leger ontvingen zij materiaal, die allemaal afkomstig was van de NIWIN, een stichting die geld inzamelde voor militairen in Indie. Het gouvernement leverde geen enkel programma het Gouvernement had dringender zaken aan de orde, en wat de omroep bestelden kregen zij niet, hoewel de RONG een Gouvernements bedrijf was. Toen de omroep een jaar bestond werd er een rapport gemaakt, waarin de bouw, vooruitgang en een overzicht van de gedane uitzendingen werden vermeld. Eén exemplaar ging naar de chef te Hollandia de ander werd naar Hilversum gezonden, met de bedoeling dat zij misschien amusementsprogramma's konden krijgen en deze in Nieuw Guinea te her-uitzenden. Hun rapport kwan in Hilversum in handen van de heer Willem VOGT één van de oudste radio pioniers, die hun een compliment maakte met wat ze bereikt hadden en hoopte dat zij in de toekomst minder moeite en inspanningen hoefden te doen. Na enige tijd werd de heer VISKER benoemd als "comptable", een soort boekhouder, die de zorg had over de financiële zaken, zoals bestellingen, goederen, salarissen enz. Dat was extra werk en hij wist daar weinig van. Tijdens zijn gesprek hierover met de Ass.Resident SPIJKER, zei die dat het maar een formaliteit was, er moest gewoon een persoon van de RONG aangewezen worden en dat was hij. Mocht er iets mislopen met de administratie dan was die persoon verantwoordelijk. Na hun demobilisatie van het KNIL, kregen zij hun besluiten in vaste dienst van het Gouvernement. Vooraf was er een bespreking geweest, waar de heer Van VELZEN, omroep leider werd en VISKER programmaleider. Voor hun maakte het niets uit omdat zij in dezelve schaal waren ingepast. Maar het Gouvernement dacht er anders over want zij moesten met één hoofd te maken hebben van de omroep, dus de omroep leider. Twee maanden later kwam de heer Claude BELLONI de gelederen van de omroep versterken, door de resident Van EECKHOUT als medewerker van de omroep beschikbaar gesteld. Niet lang na aankomst van de heer BELLONI, kwam er uit Nederland een nieuw amtenaar aan, de heer WANSINK, een gewezen journalist, die zich beschikbaar had gesteld voor de functie van hoofd Voorlichting op Nieuw Guinea. Hij opende het K.V.R. (Kantoor Voorlichting en Radioomroep). De Radio-omroep werd dus nu overkoepeld. Niet lang daarna kwam er weer een uitgezonden kracht bij K.R.V. de heer W.TAUSENT, die speciaal werd belast met het uitgeven van een officieel nieuwsbilletin. Hij verzamelde het nieuws niet zelf maar het werd door de programmaleider verzameld. Op een ochtend kwam de heer Arends (niet Ir Arends) bij de RONG met de mededeling dat de zender defect was en dat er niet uitgezonden kon worden omdat enkele onderdelen vervangen moesten worden en het wel enkele dagen kon duren, hoelang kon hij niet zeggen omdat de onderdelen waarschijnlijk ergens anders uit gesloopt moesten worden.

De uitzending werd enkele dagen gestaakt. De programmaleider stelde een schriftelijke mededeling op voor het hoofd K.V.R. en het werd nog dezelfde dag op zijn kantoor afgegeven. Wanneer zij weer in de lucht zouden zijn dan kreeg het hoofd K.V.R. het nog te horen. Geen wonder als men met zulk oud materiaal werkt, heb je meer kans op defecten, en een eigen zender voor de omroep was niet mogelijk, zij waren afhankelijk van de P.T.T. Maar het zal nog mooier worden met de samenwerking van de ambtenaren te Hollandia. Toen de Ass.Resident de heer SPIJKER na een paar dagen kwam om enkele stukken en zaken te bespreken bij de omroep was hij enigszins geïrriteerd, waarom al enkele dagen niet werd uitgezonden.

De programmaleider haalde zijn brief die hij aan de heer WANSINK had geschreven en liet het de Ass.Resident lezen, deze vond het merkwaardig omdat hij die ochtend nog met de heer WANSINK had gesproken en hij wist van niets. Over goede samenwerking gesproken. Men moest in Nieuw Guinea langzamerhand over niets verbazen. Want een tijdje daarna kreeg de programmaleider een verrassing. Bij besluit nr 139 van 27 juli 1951 werd zijn benoeming in "vaste dienst" van het Gouvernement van Nieuw Guinea ingetrokken en in plaats daarvan werd hij in "tijdelijke dienst" gesteld. Het is niet te geloven de beloftes van de Gouverneur Van WAARDENBURG en door resident Van EECKHOUT op schrift gesteld was niets waard. Men had op de kleine letters moeten letten, want hij was aangesteld met "voorbehoud van onjuiste en verkeerde vaststelling" en lokale krachten konden toen geen vaste aanstelling krijgen. Hij ging informeren bij het Bestuur. Het bestuur probeerde de zaak te sussen met de mededeling dat er feitelijk niets aan de hand

was. Een vegissing meer niet. Hij had samen met de andere jongens (gewezen militairen) hun militaire carrière opgegeven omdat zij in vaste dienst konden komen bij het Gouvernement en nu zijn ze bedrogen. Hij tekende natuurlijk protest aan, maar als lokale kracht was je nergens. Maar hij was nog niet klaar, want binnen 3 maanden kwam weer een herziening en wel nr 205 van 3 oktober 1951, waarbij hem ultimo september (dus met terug werkende kracht) wegens ongeschiktheid eervol uit de Gouvernementsdienst werd aangezegd. Men moet voor niets in Nieuw Guinea verwonderen in die periode. Bij informatie waarom hij ongeschikt was, wist niemand het hem te vertellen. Zelfs het hoofd van Voorlichting niet en omroep leider niet, want die was ook in tijdelijke dienst gezet en bang hem te steunen of iets los telaten, niemand stond hem te woord. Het was een raadsel, want het werk was altijd vlot en goed verlopen, naar tevredenheid van het Bestuur. Alle raadsels hebben een oplossing, want nog geen maand later kwam er een uitgezonden kracht die meer verdiende. Want de heer Dick Van OS van de omroep in Hilversum kwam te Sentani om daar de programmaleiding te doen. Het vuile werk bij de opbouw van de omroep te Sentani heeft hij niet hoeven te doen. Het Gouvernement heeft natuurlijk de heer Van OS bepaalde toezeggingen gedaan en daar paste de programmaleider niet in en moest hij verdwijnen. Later kwam er nog een uitgezonden kracht uit Hilversum de gelederen van de omroep versterken de heer Nico Van VLIET, die natuurlijk ook op een veelvoud van een salaris kwam, ja dat was Nieuw Guinea. De heer Van VELZEN, de omroep leider bleef nog wel aan, en hield zich stil, want hij had teveel te verliezen en moest dus noodgedwongen in de nieuwe situatie schikken, als leek het erop dat hij daarvan maar weinig plezier ondervond. Samen met de heer VISKER heeft hij toen vanaf het begin plannen gemaakt en tot uitvoering gebracht, maar denkkelijk voelde hij zich niet meer opgewassen tegen de vreemde gedragslijnen die het Gouvernement van Nieuw Guinea op na hield.

Dit is de Radio Omroep Nieuw Guinea in het begin jaren,

Nw Guinea pionier D.A. VISKER.

DE STRUIKROVER : „NIEUW GUINEA OF JE LEVEN!“